

Közjavak

A kormányzat kihívásai a mai piacgazdaságban

V. évf.

3. szám

2019. július - szeptember

Az MTA-DE Közzolgálatási Kutatócsoport tudományos folyóirata

A SZÁM TARTALMA

Állam és mások

Gyirán Zoltán: Eladósodás útján a helyi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok?

Lovas Dóra: Vigyázó szemetek az egészségügyre vessétek! Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér az európai egységes digitális piac összefüggésrendszerében

Balogh László: Az európai szociális koordináció alapvető szabályainak megjelenése az európai bírósági gyakorlatban

Földes Péter Tamás: Személyiségi jogok védelme a világhálón az EUB joggyakorlatán keresztül

Széles Krisztina: A „nagy pezsgőbiznisz”, avagy a Tarrico-ügy uniós versenyjogi tanulságai

Hírösszefoglalók

IMPRESSZUM

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Bartha Ildikó

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Bartha Ildikó (szerkesztő)
Bordás Péter (szerkesztő)
Horváth M. Tamás (a Szerkesztőbizottság elnöke)

KIADJA:

MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport
Kiadásért felelős: Horváth M. Tamás, kutatócsoport-vezető

4028 Debrecen, Kassai út 26.
Levelezési cím: 4002 Debrecen, Pf. 400.
Tel/FAX: (52) 512-701/77119
E-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu
Blog oldal: kozjavak.hu

Megjelenik negyedévente

ISSN 2498-7190

© 2019 MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható. Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.

TARTALOMJEGYZÉK

ÁLLAM ÉS MÁSONK

<i>Eladósodás útján a helyi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok?</i>	3
<i>Vigyázó szemetek az egészségügyre vessétek! Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér az európai egységes digitális piac összefüggésrendszerében</i>	9
<i>Az európai szociális koordináció alapvető szabályainak megjelenése az európai bírósági gyakorlatban</i>	15
<i>Személyiségi jogok védelme a világhálón az EUB joggyakorlatán keresztül</i>	24
<i>A „nagy pezsgőbiznisz”, avagy a Tarrico-ügy uniós versenyjogi tanulságai</i>	29

HÍRÖSSZEFOGLALÓK

<i>Leomlanak a vámok Európa és Dél-Amerika közös piaccal között</i>	35
<i>EUB: a magyar reklámadó összeegyeztethető a belső piaccal</i>	37
<i>Főtanácsnoki indítvány a magyar kiskereskedelmi különadóról</i>	42
<i>Adatkezeléssel kapcsolatos ügyben döntött az EUB</i>	45
<i>Kúria vs. Európai Unió Bírósága: mi lesz a magyar bírói függetlenséggel?</i>	47
Szerzőink figyelmébe	49

ELADÓSODÁS ÚTJÁN A HELYI ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONÚ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK? *

Gyirán Zoltán¹

A rendszerváltást követően önkormányzati tulajdonába kerültek a megszünt tanácsok és szerveik, valamint intézményeik kezelésében lévő állami tulajdonú ingatlanok, erdők, vizek, pénz- és értékpapírok, a védett természeti területek és műemléki ingatlanok kivételével. Ezen túlmenően önkormányzati tulajdonba kerültek a korábbi tanácsi vagyongazdálkodású vállalatok is, amelyek egyszerűen önkormányzati tulajdonú cégekké váltak.

A helyi közfeladatok ellátási technikáját, ahogy a jelenlegi, úgy a korábbi önkormányzati törvény sem részletezte, ebből következően kizárólag az önkormányzat felelős az MötV-ben meghatározott közszolgáltatások biztosításáért. Így a törvényi szabályozás alapján a közszolgáltatást a helyhatóság a saját tulajdonú gazdasági társaságain keresztül is elláthatja. Ebből következően igen fontos szereplői az önkormányzati gazdaságnak a költségvetésen kívüli feladatellátók, amelybe a 25%-nál nagyobb részesedésű önkormányzati cégek tartoznak. Ezek a költségvetésen kívüli feladatellátó szervezetek, amelyek közfeladatokat látnak el, de nem a költségvetési gazdálkodás szabályai szerint gazdálkodnak, hanem a gazdasági társaságokra előírt jogszabályok szerint; miközben közpénzek felhasználói. Továbbá ezen vállalkozások a rendelkezésükre bocsátott önkormányzati vagyonnal gazdálkodnak, miközben a lakosság részére közszolgáltatásokat biztosítanak, esetlegesen pedig profitot is termelnek. E kettősségből pedig számos működési kockázat adódhat az önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságoknál.

A 2011-2014 között végrehajtott önkormányzati adósságkonszolidáció nem vitatható, hogy az önkormányzati szektor pénzügyi egyensúlyi helyzetére kedvező hatást gyakorolt. Egy újabb hasonló helyzet megelőzése céljából pedig számos, a gazdálkodásra vonatkozó – korlátozó – jogszabály lépett hatályba, melyről már több esetben beszámoltunk a Közjvak c. blogon is.

Egyik ilyen új szabály, hogy a helyi hitelfelvétel előzetes engedélyhez kötött. Az engedélykötelesség kiterjed az önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságokra is, megakadályozandó a költségvetésen kívüli feladatellátók eladósodását. Egy 2019-ben hatályba lépett szabályozás ugyanakkor megengedi a tulajdonos önkormányzat garanciavállalását

* DOI 10.21867/KjK/2019.3.1.

¹Dr. Gyirán Zoltán PhD, Geszterédi Közös Önkormányzati Hivatal jegyzője, a JOSZ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tagozatának elnöke

nemzetgazdasági szinten jelentős projektek esetében.² Az önkormányzati közfeladatot ellátó gazdasági társaságok egyre gyarapodó kötelezettségállománya pedig kockázatot jelent az önkormányzatok gazdálkodására, pénzügyi egyensúlyára és likviditására is, hiszen a közfeladat-ellátásért felelős önkormányzat a közfeladat ellátásának biztosítása érdekében legtöbbször pótlólagos forrásokat bocsát a társaság rendelkezésére. Mindezek alapján jelen tanulmány keretei között arra keresem a választ, hogy mekkora kockázatot rejt magában a helyi önkormányzati részvétellel működő gazdasági társaságok eladósodása.

Szabályozás és helyzetkép

Az Alaptörvény 38. cikk (5) bekezdéséből levezetve a köztulajdonban lévő gazdasági társaságoknak alapvetően két „fajtáját” különböztethetjük meg: az állami tulajdonban lévő társaságokat, valamint a helyi önkormányzatok tulajdonában, illetőleg résztulajdonában lévő társaságokat.

Az Möt. 41. § (6) bekezdése értelmében a képviselő-testület a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására – jogszabályban meghatározottak szerint – költségvetési szervet, a polgári perrendtartásról szóló törvény szerinti gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet alapíthat, továbbá szerződést köthet természetes és jogi személlyel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettel.

A helyi önkormányzat tehát gazdasági társaságot alapíthat és társasági részesedést is szerezhet már működő gazdasági társaságban. A helyi önkormányzat ugyanakkor csak olyan gazdasági társaság alapítója vagy tagja lehet, amelyben a társasági vagyon által nem fedezett kötelezettségeikért – a törvényben meghatározott kivételekkel – a helyi önkormányzat nem felel.

A gyakorlat szerint ezen önkormányzati cégek túlnyomórészt településfejlesztési és településüzemeltetési-, temető-fenntartási-, lakásgazdálkodási-, távhőszolgáltatási, valamint víziközmű- és hulladékgyártási feladatokat látnak el.

Lentner Csaba szerint 2016-ban 1707 önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaság prosperált hazánkban, melyek közül 998 volt kisvállalkozás, 589 volt közepes vállalkozás, 111 volt nagyvállalkozás, és csupán 9 volt nagyon nagy vállalkozás. Ez utóbbiak elsősorban a közlekedési szektorban tevékenykednek (pl. BKV, BKK Zrt.), mellettük pedig megemlíthetők még a budapesti, a debreceni és a miskolci vagyongazdálkodó cégek is. A társasági formát tekintve pedig legtöbbször (1592 alkalommal) a korlátolt felelősségű társasági formát választották az önkormányzatok a társaságaik megalapításakor. A kft.-k

² Hegedűs Szilárd – Lentner Csaba – Molnár Petronella (2019): Múlt és jövő: az önkormányzati (vagyoni) gazdálkodás új útjai az adóssághozjáról. *Pénzügyi Szemle*, 2019/1., 49-69.

mellett 111 részvénytársaság, 3 betéti társaság, valamint egy egyesület működött 2016-ban Magyarországon.³

Az eladósodottságának mértéke számokban

2006-ban 1551 olyan gazdasági társaságot tartottak nyilván Magyarországon, amelyben az önkormányzatok legalább 50%-os részesedéssel rendelkeztek. Ezek teljes hitelállománya 164,5 milliárd forint volt.⁴

Egy 2008-ban – a Magyar Nemzeti Bank megbízásából – készített tanulmányban⁵ Homolya Dániel és Szigel Gábor párhuzamba állította az önkormányzati eladósodást az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokkal összevetve. A szerzők arra a következtetésre jutottak, hogy 2008-ra a helyi önkormányzati gazdasági társaságok hitelállománya a teljes önkormányzati szektor adósságállományának 25-30%-át tette ki, ami az akkori GDP arányában 0,6-0,8%-ot jelentett. Összecszerűsítve tehát 170-200 milliárd forintra becsülték az önkormányzati cégek hitelállományát.

Egy négy évvel később megjelent tanulmány⁶ 2011-es vizsgálatok alapján azonban a banki kitettség mértékét már 200 milliárd forintot is meghaladó értékre becsülte.

Lentner Csaba szerint 2015 elején a 100%-os önkormányzati tulajdonban lévő közüzemi vállalatok adósságállománya 620 milliárd forint, míg a 10-50%-os önkormányzati tulajdoni hányadban lévőké 382 milliárd forint volt.⁷

Mindebből tehát az következik, hogy – az önkormányzatok 2011-2014 közötti konszolidációja következtében – az eladósodás áthelyeződött az önkormányzati tulajdonú vagy résztulajdonú gazdasági társaságok szegmensére, ahol – egyes becslések szerint – több mint 1000 milliárd forintos adósságállomány halmozódott fel 2015 végére.

Számvevőszéki vizsgálatok: kockázat vagy lehetőség?

2011-ig az ÁSZ nem rendelkezett jogosítvánnyal az önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságok ellenőrzésére. Ugyanis a korábbi szabály csupán az állami tulajdonú gazdálkodó szervezetek ellenőrzését tette lehetővé, az

³ Lentner Csaba (2019): *Önkormányzati pénz- és vagyongazdálkodás*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 121-122.

⁴ Homolya Dániel – Szigel Gábor (2008): Önkormányzati hitelezés-kockázatok és banki viselkedés. *MNB Szemle*, 2008. szeptember, 23.

⁵ Homolya – Szigel (2008): *i.m.*, 20-29.

⁶ Aczél Ákos – Homolya Dániel (2012): Az önkormányzati szektor eladósodottságának kockázatai pénzügyi stabilitási szemszögből. *MNB Szemle*, 2012. október, 1-11.

⁷ Lentner Csaba (2015): Önkormányzatok pénzügyi konszolidációja és működőképes állapotban tartásuk eszköztársa. In: Lentner Csaba (szerk.): *Adózási pénzügytan és államháztartási gazdálkodás – Közpénzügyek és államháztartástan II*. NKE, Budapest, 2015, 654.

önkormányzati társaságokét nem. Az ÁSZ kezdeményezésére a jogszabályt még az új számvevőszéki törvény megalkotása előtt módosította az Országgyűlés.⁸

A felhatalmazás alapján az ÁSZ hozzákezdett az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok ellenőrzéséhez. Első, mondhatni „mintaként” a Budapesti Közlekedési Zrt. (BKV) ellenőrzését folytatta le. „Az ellenőrzés során szembesült a rejtett eladósodás veszélyével, amikor is a gazdasági társaságok az állóeszközök megújításának elmulasztásával halmoznak fel implicit adósságot, amely aztán a közszolgáltatásuk zavaraiiban jelentkezett.”⁹

Az ezt követő vizsgálatokat lezáró jelentésekből az derült ki, hogy 2007-2010 között az önkormányzati cégek eladósodása folyamatosan növekedett, a helyi önkormányzatok ennek ellenére nem fordítottak megfelelő figyelmet a gazdasági társaságok adósságállományának növekedésére és a pénzügyi kockázatok képviselő-testületek részére történő bemutatására.¹⁰

2019-ben az ÁSZ – Abától Zsámbéig – valamennyi 322 városi önkormányzat gazdálkodásának kockázatait értékelt. A jelentés szerint a városi önkormányzatok többségi tulajdoni hányadú gazdasági társaságainak száma 2014-ben 572, 2015-ben 618, 2016-ban pedig 590 volt, mindösszesen 221 városi önkormányzatnál összpontosulva.¹¹

A jelentés szerint a városi önkormányzatok gazdálkodására kockázatforrást jelentett a többségi tulajdonú gazdasági társaságaik működése és kötelezettségeinek állománya, valamint a tartós részesedések állományának növekedése. A gazdasági társaságok összevont adózott eredménye mindkét évben veszteséges gazdálkodást mutatott, mivel a gazdasági társaságok összevont vesztesége a 2015. évi 3775 millió forintról a 2016. évre 2039 millió forintra változott.¹² A gazdasági társaságok tartósan veszteséges gazdálkodása pedig egyértelműen veszélyezteti az általuk végzett önkormányzati feladatok ellátását. A fentiekből kitűnik, hogy az önkormányzatok nem fordítottak kellő figyelmet gazdasági társaságaik eladósodásának megelőzésére. Problémát jelent, hogy sokszor elmaradt az önkormányzat és a gazdasági társaságok valós pénzügyi kockázatainak együttes bemutatása, így a képviselő-testület nem kaphatott valós képet a pénzügyi helyzetről,¹³ melynek következtében nem is hozhatott megfelelő döntést a gazdasági társaság finanszírozásáról és működéséről.

⁸ Domokos László (2012): Kockázatok a működésben és növekvő eladósodás a magyarországi önkormányzatoknál – Az Állami Számvevőszék ellenőrzésének tapasztalatai. *Pénzügyi Szemle*, 2012/2., 169.

⁹ Lentner (2015): *i.m.*, 654.

¹⁰ Zéman Zoltán – Hegedűs Szilárd – Molnár Petronella (2018): Az önkormányzati vállalkozások hitelképességének vizsgálata credit scoring módszerrel. *Pénzügyi Szemle*, 2018/2., 183.

¹¹ 19017. számú ÁSZ jelentés 8., 22.

¹² 19017. számú ÁSZ jelentés 22.

¹³ Domokos (2012): *i.m.*, 169.

Mindezek alapján a kérdés az, hogy mit tehetnek, mit kell tenniük, illetőleg kell-e tenniük egyáltalán valamit az önkormányzatoknak; és mit tehet a Kormányzat az újabb pénzügyi válság elkerülése érdekében. E kérdések megválaszolása valószínűleg az elkövetkező jó néhány évben aktualitást biztosít majd a témának.

Már most látható, hogy a nagyvárosok most is kedvezőbb helyzetben vannak, ők ugyanis több lehetőség közül választhatnak. Egyik ilyen, mint a jellegű megoldás, hogy korábbi önkormányzati cégeiket holdingba vonhatják össze, melynek eredményeként pénzügyi, szervezési-vezetési és közvetlen tulajdonosi előnyökhöz juthatnak. Erre a legjobb példa Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata vagyongazdálkodó holdingjának (Debreceni Vagyonkezelő Zrt.) megalapítása volt, amely méretét és jellegét tekintve Magyarországon egyedülállóan számító vállalkozás lett az önkormányzati szektorban. A döntést az a szándék vezérelte, hogy egy olyan holdingszervezet jöjjön létre, amely az önkormányzat kizárólagos tulajdonában lévő gazdasági társaságok vonatkozásában gyakorolja a tulajdonosi jogokat. A holding forma számos előnye közül kiemelhető, hogy a cégcsoport pénzeszközeit egységesen kezelik, a likviditásmenedzselés pedig lehetővé teszi a cégcsoport pénzeszközeinek optimalizálását a rövid és hosszú távú likviditás biztosítása mellett.¹⁴

A nagyobb önkormányzatok helyzete talán kevésbé tűnik kilátástalannak, de vajon a kisebb települések megbirkóznak-e a vállalataik eladósodásával? Eddig az önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságok eladósodása nem igényelt látványos, azaz „konszolidációnak tűnő” központi intézkedést. Elsősorban azért nem, mivel a Kormányzat a „nehéz helyzetben lévő”, elsősorban nagyobb önkormányzatoknak hitelfelvételt engedélyezett. Miskolc például 362 milliárd forint hitelfelvételre kapott engedélyt, mivel cégholdingja a 2017. évet 49,5 milliárd forintos kötelezettségvállalással zárta. Pécs három cége az adósságkonszolidáció óta több mint 9,2 milliárd forint tőke- és lízingtartozást halmozott fel, ezért a Kormány 9,5 milliárd forint hitel felvételét tette lehetővé számára. 2018 novemberben Sopron a helyi holding működésére és fejlesztésére kapott 760 millió forint összegű hitel felvételére engedélyt. 2018 decemberében Szombathely 1,44 milliárd forintos lízingszerződés lehetőségét kapta meg a Kormánytól. Ugyancsak 2018 decemberben két győri önkormányzati cég, a Pannon-Víz, illetve a Győr-Szolg kapott 600 millió, valamint egymilliárdos fejlesztési és működési hitel felvételére engedélyt, Zalaegerszeg Észak-zalai Víz- és Csatornamű Zrt.-je 200 millió forintos működési hitel-engedélyben részesült, a Hajdúnánási Építő és Szolgáltató Kft. pedig 312 millió forint

¹⁴ www.dvrt.hu (letöltés dátuma: 2019. szeptember 5.)

fejlesztési hitelre kapott kormányengedélyt.¹⁵ És ez csak néhány példa az elmúlt évből ugyanakkor figyelemreméltó tendenciát mutat. A fenti hitelfelvétel engedélyezések természetesen nem minősíthetők nyíltan központi konszolidációnak, az „álcázott” jelzót azonban méltán kiérdemelnék. A helyi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok eladósodása kockázatot jelent ugyan a helyhatóságok számára, a rejtett vagy álcázott központi „hitelfinanszírozás” azonban egyelőre nem jelent nagy veszélyt.

Források jegyzéke:

- Aczél Ákos – Homolya Dániel (2012): Az önkormányzati szektor eladósodottságának kockázatai pénzügyi stabilitási szemszögből. *MNB Szemle*, 2012. október, 1-11.
- Domokos László (2012): Kockázatok a működésben és növekvő eladósodás a magyarországi önkormányzatoknál – Az Állami Számvevőszék ellenőrzésének tapasztalatai. *Pénzügyi Szemle*, 2012/2., 169.
- Hegedűs Szilárd – Lentner Csaba – Molnár Petronella (2019): Múlt és jövő: az önkormányzati (vagyoni) gazdálkodás új útjai az adósságkonszolidációt követően. *Pénzügyi Szemle*, 2019/1., 57.
- Homolya Dániel – Szigel Gábor (2008): Önkormányzati hitelezés-kockázatok és banki viselkedés. *MNB Szemle*, 2008. szeptember, 23.
- Lentner Csaba (2019): *Önkormányzati pénz- és vagyongazdálkodás*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 121-122.
- Lentner Csaba (2015): Önkormányzatok pénzügyi konszolidációja és működőképes állapotban tartásuk eszköztársa. In: Lentner Csaba (szerk.): *Adózási pénzügytan és államháztartási gazdálkodás – Közpénzügyek és államháztartástan II*. NKE, Budapest, 2015, 654.
- Vas András (2019): Újra eladósodnak a városok, a kormány pedig asszisztál hozzá. *Népszava*, 2019. január 4.
- Zéman Zoltán – Hegedűs Szilárd – Molnár Petronella (2018): Az önkormányzati vállalkozások hitelképességének vizsgálata credit scoring módszerrel. *Pénzügyi Szemle*, 2018/2., 183.
- 19017. számú ÁSZ jelentés
- www.dvrt.hu

¹⁵ Vas András (2019): Újra eladósodnak a városok, a kormány pedig asszisztál hozzá. *Népszava*, 2019. január 4.

VIGYÁZÓ SZEMETEK AZ EGÉSZSÉGÜGYRE VESSÉTEK! ELEKTRONIKUS EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÁSI TÉR AZ EURÓPAI EGYSÉGES DIGITÁLIS PIAC ÖSSZEFÜGGÉSRENDSZERÉBEN *

Lovas Dóra¹

Az Európai Unió célja az egységes belső piac létrehozása, ahol szabadon áramlanak az áruk, szolgáltatások, munkavállalók és a tőke. Azonban a belső piaci akadályok leküzdése és a modern kor kihívásainak való megfelelés érdekében nélkülözhetetlen a közösségi szintű digitalizáció megvalósítása. A digitális egységes piac létrehozása nemcsak az integráció versenyképességét erősíti a globális adatgazdaság területén, hanem az európai polgárok számára nyújt észlelhető előnyöket a mindennapi élet során. Egy közösségi szinten megvalósított, tagállamokra kiterjedő stratégia nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az integráció sikeresen megállja helyét a még kialakulóban lévő és formálódó globális adatgazdaság területén. Az egészségügyi szektor velejárója a különleges adatok léte, amelyek birtoklása és jogszabályi keretek nélküli felhasználása kézzelfogható versenyelőnyt jelenthet a birtoklók számára. Az Európai Unió digitális egységes belső piac koncepciójának egészségügy területén való elősegítése kapcsán Magyarország tekintetében kiemelendő a csaknem három éve működő és folyamatos fejlesztések alatt álló Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér (EESZT). De mi is pontosan az EESZT és hogyan kapcsolódik az egységes digitális piachoz?

Kezdetek...

Az EESZT koncepciójának megértéséhez a legmegfelelőbb kiindulópont a manapság már oly divatosan használt e-health fogalom, amelyet az Európai Bizottság a 2000-es évek elején használt először. E definíció tág értelemben magába foglalja a modern információs-kommunikációs technológiák az egészségügy területén történő alkalmazását, míg szűk értelemben egységes informatikai rendszert takar, melybe integráltan megvalósíthatók az egyes funkciók, mint az e-taj, e-recept stb. Az e-health megoldások alapvető jellemzője, hogy biztosítani kívánják az elektronikus rendszerek közötti, tagállami és közösségi szintű átjárhatóságot, interoperabilitást.

Az Európai Unió 2004-ben fogadta el az első e-egészségügyi cselekvési tervét vélemény formájában, mivel rájött arra, hogy ismeretlenek egyes

* DOI 10.21867/KjK/2019.3.2.

¹Dr. Lovas Dóra, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Gáza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

tagállamok körében az egészségügyi szolgáltatásokat kiszolgáló elektronikus megoldások. Ez azért volt probléma, mert az integráció egy olyan belső piaci akadállyal szembesült, amely miatt nem volt megvalósítható a különböző informatikai rendszerek közötti átjárhatóság, hozzáférhetőség, és hiányosak voltak a jogi keretek is. Nemcsak közösségi szinten, de a tagállamokon belül is elterjedtek az egymással nem kompatibilis termékek, valamint ismeretlenek voltak a kommunikációra és adatserére vonatkozó szabványok, amelyek a belső piac töredezettségét okozták és okozzák ma is. Az Európai Unió azért csak a 2000-es évek elején kezdett el ezzel a problémával foglalkozni, mivel egyrészt a digitalizáció az évezred elején kezdett felgyorsulni és áthatni az emberek mindennapi életét, másrészt az integrációnak az egészségügy területén támogató, összehangoló és kiegészítő hatásköre van, azaz nem fogadhat el olyan kötelező erejű jogi aktusokat, amelyek megkövetelnék a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek harmonizációját.

Csaknem négy évvel később 2008-ban az Európai Bizottság ismét ajánlást fogadott el, mivel még mindig úgy látta, hogy az e-egészségügyben rejlő gazdasági és társadalmi előnyöket nem lehet kihasználni, valamint akadályozott, hogy a páciensek a különböző tagállamokban, biztonságos és jó minőségű egészségügyi ellátást vehessenek igénybe.² Ezeknek az oka, hogy az elektronikus egészségügyi nyilvántartó rendszerek átjárhatatlansága (műszaki, szemantikai) továbbra sem volt biztosított, valamint a tagállamokban használt egészségügyi információs és kommunikációs rendszerek, illetve szabványok nem kompatibilisek egymással. E két fentebb említett dokumentum tükrözi az integráció támogató hatáskörében rejlő korlátokat, mivel az ajánlás és a vélemény nem kötelező a tagállamokra nézve, így azok nem érdekeltek a jogi aktusok végrehajtásában.

Az Európai Bizottság 2012-2020-as időszakra vonatkozóan az elektronikus egészségügyi fejlesztések irányairól cselekvési tervet dolgozott ki, valamint előírányozta, az európai integráció által meghatározott irányba hajló tagállami fejlesztések uniós forrásból történő biztosítását.³ Ezt követően hazánkban jelentős előrelépések történtek e-health fejlesztések terén. 2013-ban az Emberi Erőforrások Minisztériuma társadalmi vitára bocsátotta az egyes egészségügyi és egészségbiztosítási tárgyú törvények módosításának tervezetét, amely tartalmazta az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér (EESZT) kialakítására vonatkozó szabályozást.

EESZT mint az egységes digitális piacot elősegítő intézmény

² A Bizottság ajánlása (2008. július 2.) az elektronikus egészségügyi nyilvántartó rendszerek határokon átnyúló átjárhatóságáról (2008/594/EK).

³ Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. eHealth Action Plan 2012-2020 - Innovative healthcare for the 21st century. COM(2012) 736 final.

Az európai uniós forrásból megvalósuló, hazai költségvetési forrásokat nem igénylő, fejlesztéseket már az elején úttörő, európai uniós igényeket is kielégítő rendszerként harangozták be. A rendszer alapja elkészült, de annak egyes aspektusai nem maradhatnak észrevételek nélkül. Az EESZT-re vonatkozó hazai szabályokat egyrészt az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény és az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térrel kapcsolatos részletes szabályokról 39/2016. (XII. 21.) EMMI rendelet tartalmazza.

Kérdéses, hogy a hazai szabályok által keretek közé szorított rendszer mennyiben képes megvalósítani az európai integráció által kitűzött két legfontosabb célt, mégpedig a versenyképesség közösségi szintű javítását, valamint a páciensek saját adataikhoz való hozzáférhetőségének biztosítását.

Versenyképesség

A globális adatgazdaság jelenleg is kialakulóban van. A gazdasági folyamatoknak megkülönböztetjük reál-és szabályozási folyamatait. Míg az adatok birtoklása, kezelése, feldolgozása a reálfolyamatok részét képezik, addig azok jogi keretek közé szorítása már a szabályozási körbe esik. Ahhoz, hogy a reálfolyamatok megfelelően működjenek, szükség van a belső piac akadályainak kiküszöbölésére, így olyan egészségügyi nyilvántartó rendszerek létrehozására, amelyek nemcsak tagállamon belül, de közösségi szinten is kompatibilisek egymással. Európai Unió leginkább úgy tudná megvalósítani e célját, ha olyan egészségügyi nyilvántartó rendszerek jönnének létre tagállamonként, amelyek egymással kompatibilisek. Magyarországon az EESZT-t (egészségügyi nyilvántartó rendszer) hozták létre annak érdekében, hogy az egészségügyi adatok egységes formában való tárolása biztosított legyen. Ezen nyilvántartáshoz azon informatikai szolgáltatók útján csatlakozhat az egészségügyi intézmény, házi orvos, gyógyszerész, amelyek megfelelnek az Állami Egészségügyi Ellátó Központ által előírt feltételeknek és végigmennek az általa lefolytatott ellenőrzési eljáráson, majd kompatibilis szoftververzió minősítést kapnak. Tehát a felhő alapú elektronikus egészségügyi szolgáltatási térbe, az országban létrejövő (egyelőre csak közfinanszírozáshoz köthető) páciens adatok egymással kompatibilis módon kerülnek fel a felhőbe. A rendszer alkalmas arra, hogy tagállamon belüli egészségügyi informatikai rendszerek interoperabilitását biztosítsa, azonban fennáll a rendszer fejlesztésének szükségessége, mivel ez a struktúra nem képes kielégíteni az egészségügyi piac által elvárt követelményeket.

Piaci igények kielégítésének elégtelenségei

EESZT működésével kapcsolatos hazai problémák közül csak néhány relevánsat említek meg.

Az egészségügyi felhőbe kórházak, házi orvosok, illetve patikák által feltöltött adatok strukturálatlan adattömegként kerülnek és csupán Pdf. formában kérdezhetők le, amely az orvosok számára lassú és nem megfelelő megoldás. Ennek oka, hogy a dokumentumokat egyesével meg kell nyitniuk, ahhoz, hogy a számukra fontos információt megtudják. Ennél egyszerűbb megoldás számukra a kórház saját informatikai rendszeréből (HIS) lekérdezni a visszatérőkre vonatkozó betegdokumentációt. Ez a strukturálatlanság gondot okozhat a tagállamok közötti adatátvitel kacsán is, mivel egy külföldi orvos egy magyar Pdf. dokumentumot kap, amelyből nehéz a számára fontos információk kiszűrése.

Míg a közfinanszírozott intézményeknek és a gyógyszeráraknak 2017. november 01. addig a nem közfinanszírozott intézményeknek 2018. november 01. napjáig kellett csatlakozniuk az egységes térhez. Ezen utóbbiak csatlakozása a mai napig nem történt meg. Ennek egyik oka, hogy az EESZT TAJ szám alapú, azaz a dokumentumok felhőbe való feltöltése csupán e szám segítségével történik. Azonban a magán szolgáltatások nem közfinanszírozottak, így ott nem szükséges az orvosok számára a páciens TAJ kártyájának elkérése, amely pedig lehetetlenné teszi a jelentést. Érdekes, hogy például Romániában az egészségügyi rendszer nem TAJ szám alapú, hanem csupán személyigazolvány számra van szükség annak igénybevételéhez.

Páciens adatok kérdése

Jean-Claude Juncker elnök Az Európai Unió helyzetéről szóló, 2016. szeptember 14-i beszédének részlete: *„Az Európai Uniónak nem pusztán fenntartania kell az európai életformánkat, hanem az eszerint élőknek eszközöket is kell adnia. Európának lenni annyit tesz, hogy személyes adataink védelmét erős, európai jogszabályok biztosítják. Mert az európaiak nem szeretnék, ha mozdulataikat repkedő drónok rögzítenék, vagy egérkattintásaikat különféle vállalatok tartanák nyilván. Mert Európában számít a magánélet. Ez az emberi méltóság része.”*⁴

A páciens adatok kérdésköréhez szorosan kapcsolódik a 2018. november 25. napján hatályba lépett általános adatvédelmi rendelet (GDPR). Ebben foglalt követelményeknek minden tagállamnak meg kell felelnie, amely azonban az EESZT kacsán Magyarország kacsán kérdésessé válik. A rendszer a GDPR-ban írtaktól eltérő módon működik, így a betegnek külön meg kell tiltania azon adataihoz való hozzáférést, amelyekhez nem szeretné, ha kezelőorvosa hozzájutna. Ennek ellenére is hozzáférhetnek az adataihoz a „sürgős szükség esetről van szó” gomb megnyomásával, amelyet azonban külön meg kell indokolni (ennek elbírálási folyamata még ismeretlen).

⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/SPEECH_16_3043 (letöltés dátuma: 2019. szeptember 21.)

Az európai általános adatvédelmi rendelet szerint a személyes adatokat egy bizonyos idő után anonimizálni kell, úgy, hogy a tárolt adatok alapján a kapcsolat ne legyen többé helyreállítható. Ma azonban ennek megoldása még nem tökéletes, mivel az orvosi adatok személyhez tartozása, az egyéb jellemzők alapján közel százszázalékos pontossággal visszaállítható. Az adatvédelmi problémák nem merülnek ki ennyiben, azonban azok taxatív felsorolása az e tárgyban született számos cikk és a rendszer folyamatos fejlesztése miatt nem szükséges.⁵

Az egészségügy területén az Európai Uniónak csupán kiegészítő, támogató hatásköre van, így e terület tagállami befolyásolására puha/soft eszközök állnak rendelkezésére. Ezen eszközök közül kiemelkedőek a különböző közösségi alapokból nyújtott támogatások, amelyek elegendő ösztönző erőt jelentenek a tagállamok számára az egészségügy digitalizálására. Láthatjuk, hogy annak ellenére, hogy az EESZT több beferrasztásra váró sebből vérzik, mégis illeszkedik az Európai Unió által előirányzott koncepcióba. Az európai uniós források felhasználásával a hazai egészségügyi informatikai rendszerek interoperabilitását biztosító egészségügyi nyilvántartás jött létre.

Az integráció megköveteli - igaz csupán ajánlás formájában-, hogy az elektronikus egészségügyi dokumentációk az integrációban kölcsönösen átjárhatóak legyenek. Ennek gátját képezi jelenleg, hogy az egyes tagállamokban használt elektronikus egészségügyi nyilvántartási rendszerek több formátuma és szabványa nem kompatibilis egymással. A tagállamok közötti betegek adatok cseréje attól függ, hogy tagállamok csatlakoznak az e-egészségügyi digitális szolgáltatás infrastruktúrájához. Az adatcsere most a betegadatokra és az elektronikus rendelvényekre korlátozódik, azonban az Európai Bizottság fontosnak látja, az elektronikus egészségügyi nyilvántartó rendszerekre történő kiterjesztést is, melyek legfontosabb eszköze a kidolgozás alatt lévő európai formátum kidolgozása. Véleményem szerint az EESZT egy csökevényes, de a tagállamok közötti interoperabilitás megvalósításának egy igen fontos és jelentős állomása. A többi pedig csupán a jövő titka.

⁵ Alexin Zoltán (2018): Egészségügyi adatvédelemmel kapcsolatos bírósági ügyek. *Interdiszciplináris magyar egészségügy*, XVII. évf., 3. sz., 57-62. Alexin Zoltán: Megoldatlan problémák az egészségügyi adatkezelésben, https://www.jogiforum.hu/files/adatvedelem/dr_alexin_zoltan-megoldatlan_problemak%5bjogi_forum%5d.pdf; Hanti Péter: Adatvédelem az egészségügyben, <https://jogaszvilag.hu/szakma/adatvedelem-az-egeszsegugyben/> (letöltés dátuma: 2019. szeptember 21.)

Források jegyzéke:

- Alexin Zoltán (2018): Egészségügyi adatvédelemmel kapcsolatos bírósági ügyek. *Interdiszciplináris magyar egészségügy*, XVII. évf., 3. sz., 57-62.
- Communication from the commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions. eHealth Action Plan 2012-2020 - Innovative healthcare for the 21st century. COM(2012) 736 final.
- COM/2018/233 final
- COM (2012) 736 final
- A Bizottság ajánlása (2008/594/EK)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelet
- http://real.mtak.hu/13020/1/kezirat_oh_va.pdf
- <https://e-egeszsegugy.gov.hu/medikai-rendszerek>
- <https://bitport.hu/ez-az-algoritmus-feladja-a-lecket-a-gdpr-felelosoknek-senki-sem-maradhat-nevtelen?fbclid=IwAR0tnMthPAO9EwfzOlzziHm-TVyT83T3V4Bv0Mx37ZXLqkyho7urWU86Ea0>
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/SPEECH_16_3043

AZ EURÓPAI SZOCIÁLIS KOORDINÁCIÓ ALAPVETŐ SZABÁLYAINAK MEGJELENÉSE AZ EURÓPAI BÍRÓSÁGI GYAKORLATBAN *

Balogh László¹

„Európa válaszúthoz érkezett. Vagy haladunk előre – határozottan és eltökélten –, vagy visszaesünk a középszerűség szintjére. Vagy elszánjuk magunkat arra, hogy végrehajjuk az európai uniós tagállamok gazdaságainak teljes integrálását, vagy – híján a politikai akaratnak, hogy szembenézzünk az ezzel járó hatalmas problémákkal – egyszerűen hagyjuk, hogy Európa csupán egy szabadkereskedelmi övezet maradjon.”²

(Lord Cockfield, 1985, idézte Mario Monti, 2010)

Egyre több lehetőség nyílik arra, hogy magyar állampolgárként külföldön, mindenekelőtt az Európai Unió tagállamaiban vállalhassunk munkát, telepedhessünk le. Ehhez kapcsolódóan fontos kérdés, hogy amennyiben szükségessé válik, milyen szociális ellátásokat biztosítanak az egyes tagállamok, tekintettel arra, hogy más és más elv mentén épülnek fel az egyes tagállami szociális rendszerek. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa, hogyan néz ki az uniós szociális koordináció, milyen részei vannak, és mindez ez hogyan valósul meg a gyakorlatban.

Bevezetés

A szociális jogot mind uniós és mind nemzetközi szinten szükséges szabályozni. Azonban ezt a két területet el kell egymástól különíteni. A nemzetközi területen a legfőbb szabályokat az ENSZ emberi jogi egyezményei tartalmazzák, valamint az ILO 102. sz. egyezménye, ami a társadalombiztosítás normáit foglalja magába. Nemzetközi szinten megtalálható még a szabályozás alapjaként az Európai Szociális Charta és az Európai Szociális Biztonsági Kódex is. Ezek a legminimálisabb előírásokat tartalmazzák.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződésben garantált, azaz alapvető jog, hogy az Európai Unió polgárai szabadon mozoghassanak.³ Ez ad alapot és biztosítékot arra, hogy a polgárok más tagállamokban élhessenek, vállalhassanak munkát, lehetőségük legyen nyugdíjasként letelepedni, vagy ami a fiatalságot érinti a legjobban, diákként tanulhassanak. Az uniós jog fekteti le

* DOI 10.21867/KjK/2019.3.3.

¹ Balogh László, joghallgató, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

² Európai Tükör - Külügyminisztérium Folyóirata, Mottó, 2014/2., 4.

³ Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 45. cikke.

azokat a szabályokat, valamint elveket, amik kapukat nyitnak a szabad mozgáshoz való jog érvényesülésében.⁴

2010. május 1-jén lépett hatályba a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, mely a 987/2009/EK végrehajtási rendeletével alkotja a szociális biztonsági rendszerek korszerűsített koordinációjára irányuló jogszabálycsomagot.⁵ 2011. január 1.-jétől már az EFTA országokra is kiterjednek a rendeletek alkalmazása, azonban a szociális ellátórendszerekre nem.

Szociális biztonsági rendszerek- Szociális Koordináció

Az Európai Unióban nem találhatunk egy kialakult egységes szociális biztonságot nyújtó rendszert. Ezeket a tagállamok saját maguk alakítják ki és működtetik, így nagyban eltér a családtámogatási és társadalombiztosítási rendszerek szabályozása.⁶ Más-más elvek alapján épülnek fel a biztonsági rendszerek, így az EU feladata többek között az ebből fakadó hátrányok kiküszöbölése segítve ezzel a munkaerő szabad mozgásának biztosítását. Ennek érdekében a következő rendeleteket alkotta meg: az 1408/71/EGK rendeletet és a végrehajtására kiadott 574/72/EGK rendeletet. Ezeknek a rendeleteknek az alkalmazására hazánkban már a csatlakozás időpontjától kezdve, azaz pontosan 2004. május 1. napjától sor került. Évek múltán 2010. május 1. napjától a rendeleteket felváltotta a szociális koordinációról szóló 883/2004/EK és a végrehajtására kiadott 987/2009/EK rendelet, ezek lettek az új szabályok alapjai a koordináció szabályozásával kapcsolatban. Az új rendeletek hatályba lépésével a szociális biztonsági rendszerek koordinációját évtizedek óta meghatározó, a migráns munkavállalók szociális biztonsági jogainak megszerzését és megtartását biztosító alapelvek mentén a XXI. század követelményeihez igazodó, tagállamok közötti fokozott együttműködést előíró szabályrendszer gyakorlati alkalmazása kezdődött meg. A koordináció nyugdíjbiztosítási szakterületre vonatkozó alapvető szabályai azonban nem változtak.⁷

⁴ A szabad mozgásról szóló 492/2011/EU rendelet, a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, utóbbi végrehajtásáról szóló 987/2009/EK rendelet és a tartózkodási jogról szóló 2004/38/EK irányelv.

⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=857&langId=hu&intPageId=983> (letöltés dátuma: 2019. november 15.)

⁶ Menyhért Szabolcs (2004): Európai Szociális Unió? *Európai Tükör*, IX. évf., 2004/6. sz., 97-102.

⁷ <https://old.onyf.hu/hu/uegyintezes/nemzetk%C3%B6zi-%C3%BCgyint%C3%A9z%C3%A9si-t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3k/157-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3/852-nemzeti-t%C3%A1rsadalombiztos%C3%ADt%C3%A1si-rendszerek-koordin%C3%A1l%C3%A1sa-az-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3ban.html> (letöltés dátuma: 2019. november 15.)

A szociális biztonsági rendszerek koordinációjának célja

A szociális koordináció célja, hogy szabályozással és az egyes államok közötti koordináció megteremtésével védje a migráns személyek és hozzátartozóik szociális biztonságához fűződő jogait. Fontos szerepet játszik a szociális koordináció biztonsági rendszerében a Római szerződés 48. cikkében rögzített személyek szabad mozgása. Ez egy elengedhetetlen feltételként is funkcionál ennek a szabályozásnak a fenntartásában is. Így van lehetőség arra, munkavállalók, önálló vállalkozók, nyugdíjasok, diákok és más kedvezményezettek élhessenek a szabad mozgáshoz és letelepedéshez való jogukkal az Európai Unióban és még tágabban az Európai Gazdasági Térségen belül. A koordinációs szabályozás az EU tagállamain kívül is kiterjed további négy nem Európai Unió EFTA-tagállamra, mely Izland, Norvégia, Lichteinstein és Svájc.

Az uniós polgároknak, majd 2003-tól a jogszerűen az európai unió területén és az EGT államok területén tartózkodó harmadik állam polgárainak az egyik tagállamból egy másik tagállamba történő költözése nem alapozza meg elméletben és gyakorlatban sem azt, hogy elveszítsék bármelyik szociális jogukat, amit már máshol megszereztek.

A korábbi rendeleteknek a személyi hatályát csak a tagállamok munkavállalóira és családtagjaikra terjesztették ki. Azonban a fejlődés során, és évek múlása kapcsán ez a kör fokozatosan bővült és most már kiterjed az önálló vállalkozók, nyugdíjasok, diákok, közszférában dolgozó alkalmazottakra is. Az 1231/2010/EU rendelet alapján a jogszerű lakóhellyel rendelkező állampolgárokra is kiterjed a koordinációs rendelet.⁸ De ezeken felül a munkát végző migráns személyekre is, akik az EU vagy egy EGT állam vagy harmadik állam állampolgára és jogszerű lakóhellyel rendelkezik az EGT államok területén. 2011 óta a rendelet alapján már a nem uniós országoknak az EU-ban jogszerűen tartózkodó állampolgárokra is kiterjesztette a hatályát.

Bár az EU és az EGT-tagállamok szociális biztonsági rendszereinek koordinációja elméletileg egyszerűnek tűnhet, az a tény, hogy az összes Európai Unió tagállam szociális biztonsági rendszere kisebb-nagyobb eltéréseket mutat, nagyon megnehezíti a koordináció zökkenőmentes megvalósítását.⁹

A rendelet a szociális biztonsági rendszereket igyekszik teljes egészében átfogni. Az ellátások köre a rendelet alapján a következők lehetnek: betegségi ellátások; anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátások; rokkantsági ellátások; öregségi ellátások; túlélő hozzátartozói ellátások; munkahelyi

⁸1231/2010/EU rendelet

⁹ Hajdú József - Berki Gabriella - Ács Vera - Janiné Lados Dóra (2015): *Szabad mozgás és az Európai Unió szociális joga*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 2015, 65-66.

balesetekkel kapcsolatos ellátások; haláleseti juttatások; munkanélküli-ellátások; előnyügdíjak; családi ellátások¹⁰

A szociális koordináció rendszerének eszközei kapcsán a legfontosabb talán az, hogy az egyes intézményeknek kötelességük a kérelmekre ésszerű időn belül válaszolni, valamint az érintett személyeket a rendeletek által meglévő jogaik megerősítése kapcsán/céljából mindig kötelesek a megfelelő információval ellátni őket. Olyan szabályokat fektet le a rendelet, amik azt biztosítják, hogy az uniós országok intézményei együttműködjenek.¹¹

Alapelvek

A következőkben négy fontos, a gyakorlatban érvényesítendő alapelvet kívánok bemutatni a szociális koordinációhoz kapcsolódóan.

- Egy tagállam joghatóság elve: Azt foglalja magába, hogy egyszerre csak egy országnak a jogszabályai fognak vonatkozni az adott polgárra. Így csak egy országban kell járulékokat fizetni. Az eldöntésére, hogy melyik országnak a jogszabályai lesznek az adottak mindig a társadalombiztosítási intézmények határozzák meg. Nincs lehetőség párhuzamos jogosultságra. Egy garanciaként funkcionál, hogy legalább egy államban kapjon a polgár ellátást.
- Egyenlőbánásmód elve: A diszkrimináció tilalma a szociális biztonsági rendszerek koordinációjában, az EK általános jogelveiből és a Római szerződés szövegén alapul. Ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik az adott polgár, mint ahol a biztosítást biztosító ország adott polgárai. A közvetett és közvetlen megkülönböztetés tilos. Állampolgárságtól függetlenül azonos elbírálás alá esik minden polgár a biztonsági rendszerekben.¹²
- Ellátások összeszámításának elve: Egy ellátás igénylése esetén az addigi eltöltött munkavégzési, biztosítási és tartózkodási időszakokat is figyelembe veszik. Össze kell számítani a részjogosultságokat. Az utolsó országnak van meg a lehetősége mindig döntenie arról, mit számítanak össze, (ahol az igénylés megtörtént) de ebből nem következik az, hogy a megállapító ország fogja viselni a költségeket.
- Ellátások exportálhatóság elve: Ha valaki pénzbeli ellátásra jogosult egy országban, ezt általában akkor is megkapja, ha másik országban él. Itt többletjogok nem keletkeznek az által, hogy az EU területén bárhol

¹⁰Lengyel Balázs - Gellérné dr. Lukács Éva - Rézműves Edit (2003): *Az európai Unió polgárainak szociális biztonsága*. Budapest, A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa, 2003, 13.

¹¹<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac10521> (letöltés dátuma: 2019. november 19.)

¹²Egyed Mária – Gyulavári Tamás (1998): Szociális Biztonság az Európai Unióban, *Esély: társadalom- és szociálpolitikai folyóirat*, 9. évf. 1998/4., 68.

igénybe vehetjük a megszerzett és elismert jogosultságokat, azaz nem függ össze, hogy az egyik országban megszerzett ellátást a másik országban is igénybe vehetjük.¹³

A szociális koordináció az Európai Bíróság gyakorlatán keresztül

Az Európai Bíróság a szociális biztonsági szabályok vonatkozásában a kiküldött személyekkel kapcsolatban két ügyben is kiemelt figyelmet érdemelő ítéletet hozott. Ezek az Altun ügy, valamint az Bizottság kontra Belga királyság ügy. Az Altun-ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet Ömer Altun és társai bolgár és az Openbaar Ministerie közötti jogvitában a bolgár munkavállalók Belgiumba való kiküldetése tárgyában indított büntetőeljárás keretében terjesztették elő. A Bizottság kontra Belga Királyság-ügyben az Európai Unió Bírósága (EUB) megállapította, hogy a 2012. december 27-ei programtörvény 2012. december 31-én a 23. és 24. cikkének elfogadásával a Belga Királyság jogharmonizációs kötelezettségzegést követett el. Mindkét ügy a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, továbbá a végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK rendelet előírásai értelmezésének igényét vetette fel.

Ezen esetek kapcsán is látszik, hogy komoly gyakorlati problémákat vet fel a szabályozás megvalósítása. Erre tekintettel a következőkben néhány eseten keresztül szeretnék rávilágítani a szabályozás fontosságára, az esetlegesen felmerülő problémákra.

C-356/15 Bizottság kontra Belgium ügy

Az Európai Bizottság a keresetlevelével annak megállapítását kérte a Bíróságtól, hogy állapítsa meg azt, hogy a Belga Királyság nem teljesítette a kötelezettségeit az Európai Parlament és a Tanács által hozott rendeletekkel, határozatokkal kapcsolatosan, amik a szociális koordinációval szorosan összefüggnek.

A 883/2004 rendelet preambulum bekezdése előírja, hogy a koordináció keretében a Közösségen belül biztosítani kell a különböző nemzeti jogszabályok szerinti egyenlő bánásmódot az érintett személyek számára, és az egyenlő bánásmód elvét különösen azon munkavállalók nézetéből kell biztosítani, akik nem a munkavállalás helye szerinti tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, ideértve a határ menti munkavállalókat is.

Az ügy kapcsán a felek a következőket hozták fel érveléseik alapjául. A belga királyság elsődlegesen a kereset egészének elfogadhatatlanságára hivatkozott mivel a Bizottság nem bizonyította az állítólagos

¹³ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=hu#navItem-3> (letöltés dátuma: 2019. november 19.)

kötelezettségszegés fennállását, és különösen azt, hogy a programtörvény vitatott rendelkezései nem értelmezhetők és alkalmazhatók az uniós jog rendelkezéseivel összhangban. Ezzel szemben a bíróság érvelése a következőre épült. A Bíróság eljárási szabályzata 120. cikkének c) pontjából és az e rendelkezésre vonatkozó állandó ítélezési gyakorlatból következik, hogy minden keresetlevélnek világosan és pontosan meg kell jelölnie a jogvita tárgyát, valamint tartalmaznia kell a felhozott jogalapok rövid ismertetését annak érdekében, hogy lehetővé tegye az alperes számára védelme előkészítését, a Bíróság számára pedig felülvizsgálati jogköre gyakorlását.¹⁴ Jelen kereset pedig megfelel minden feltételnek, így a Bíróság befogadta a keresetlevelet és ítéletében kimondta, hogy a Belga királyság nem tett eleget a kötelezettségeinek.

C-308/14 Bizottság kontra Egyesült Királyság ügy

A Bizottság kontra Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága között zajló ügy fő témája szintén a tagállami kötelezettségszegés és a szociális biztonsági rendszerek koordinációja volt. Az ügy tényállása alapján a Bizottság a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004 rendelet megsértését róta fel az Egyesült Királyságnak, hogy bizonyos szociális ellátások kérelmezőit „tartózkodási jogra vonatkozó tesztnek” veti alá, és arra hivatkozik, hogy ez a teszt nem egyeztethető össze a hivatkozott rendelet jelentésével, továbbá hátrányos megkülönböztetést valósít meg. A Bizottság keresetében a legfőbb kifogást abban fogalmazta meg, hogy az Egyesült Királyság megkövetelte, hogy az eltartott gyermek után járó támogatás vagy az eltartott gyermek után járó adójóváírás kérelmezője az Egyesült Királyságban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezzen. Az alperes fél ezzel szemben hivatkozik a nemzeti jogszabályokra. A keresetben szereplő nemzeti jogszabályok kimondják, hogy a szóban forgó szociális ellátások nyújtása érdekében az Egyesült Királyság illetékes hatóságainak meg kell követelniük az ellátásokat igénylő, más tagállambeli állampolgároktól, hogy azok jogszerűen tartózkodjanak az Egyesült Királyság területén, így nem minősül a 883/2004 rendelet 4. cikke által tiltott hátrányos megkülönböztetésnek.¹⁵ A Bíróság ítéletében elutasította a Bizottság érveit, s ebben az esetben a megengedhető korlátozásra látunk egy példát.

C-611/10 Hudzinski ügy

A Hudzinski ügy is egy előzetes döntéshozatali kérelem alapján került a Bíróság elé. Jelen esetben a szociális biztonssággal, koordinációval összefüggő tanácsi

¹⁴ C-356/15. sz., Bizottság kontra Belgium ügy

¹⁵ C-308/14. sz., Bizottság kontra Egyesült Királyság ügy

rendeletek értelmezésével foglalkoztak, így például a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelettel.

E rendelet első és ötödik preambulum bekezdése szerint a szociális koordináció keretében a Közösségen belül biztosítani kell a különböző nemzeti jogszabályok szerinti egyenlő bánásmódot a tagállamokban élő munkavállalók, valamint ezek eltartottai és túlélő hozzátartozói számára. A rendelet nyolcadik és tizedik preambulum bekezdése kimondja, hogy a Közösségen belül mozgó munkavállalók és önálló vállalkozók csak egyetlen tagállam szociális biztonsági rendszerébe tartozhatnak az alkalmazandó nemzeti jogszabályok átfedései és az ebből származó esetleges bonyodalmak elkerülése érdekében. Számban és terjedelemben a lehető legjobban korlátozni kell azokat az eseteket, amikor az általános szabály alól alkalmazott kivételként egy személyre egyidejűleg két tagállam jogszabályait kell alkalmazni. A német belső jog alapján pedig a jövedelemadóról szóló törvény határozza meg a „jogosultak” körét. A törvény a következő szerint fogalmaz. A „63. § értelmében vett, gyermekek után járó ellátásra jogosult minden olyan személy, aki belföldön lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, viszont amennyiben belföldön sem lakóhellyel, sem szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkezik úgy, az 1. § (2) bekezdésével összhangban a jövedelemadó szempontjából teljes körű adókötelezettség alá tartozik, vagy az 1. § (3) bekezdésével összhangban a jövedelemadó szempontjából teljes körű adókötelezettség alá tartozónak minősül.¹⁶ A Bíróság ezek ismeretében kimondta, hogy az uniós rendeleteket, amelyek kapcsolódnak az ügyhöz, úgy kell értelmezni, hogy az azzal nem ellentétes, hogy valamely tagállam, amely e rendelkezések alapján nem minősül illetékes államnak, a nemzeti joga alapján gyermekek után járó ellátásokat nyújtson a területén. Az ideiglenesen munkát végző migráns munkavállalók tekintetében pedig megállapítást nyert elsőként az, hogy a szóban forgó munkavállalót semmilyen joghátrány nem érheti a szabad mozgáshoz való jogának gyakorlása folytán, mivel az illetékes tagállamban az ilyen esetekben megőrzi a hasonló jellegű családi ellátásokra való jogosultságát. Másodsorban pedig az, hogy sem e munkavállaló, sem pedig az a gyermek, aki után az említett ellátást igénylik, nem lakik szokásosan annak a tagállamnak a területén, ahol az ideiglenes munkavégzésre sor került.

Mindezekre tekintettel a munkavállalók szabad mozgásra vonatkozó szabályokat pedig úgy kell értelmezni a Bíróság meghatározása szerint, hogy az ügyben szereplőhöz hasonló helyzetben lévőkkel szemben ellentétes minden olyan nemzeti jogszabályi rendelkezés alkalmazása, mint a jövedelemadóról szóló törvény 65. §-a, amennyiben az nem az ellátás összegének valamely

¹⁶ C-611/10. sz., Hudzinski ügy

másik államban kapott hasonló ellátás összegével történő csökkenését eredményezi, hanem ezen ellátás kizárását.¹⁷

Tekintettel arra, hogy minden tagállamban eltérő szabályok vonatkoznak a szociális biztonsági rendszerek megvalósítására, az állampolgároknak (uniós polgároknak) nem árt megfelelő információt gyűjteniük, tájékozódniuk ezekkel kapcsolatban, mielőtt élnek a munkavállalás szabadságának lehetőségével. Az Európai Unió egy igen nehéz feladatot vállalt magára azzal, hogy megpróbálja ezeket a különböző tagállami szabályozásokat, egy közös nevezőre vonni, a problémákat kiküszöbölni. A jogeseteket is megvizsgálva, azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az Unió nagy erőket fordított és fordít arra, hogy a migráns munkavállalók társadalombiztosítási rendszere megfelelő legyen. Ugyanakkor úgy gondolom, hogy a szociális biztonsági rendszerek koordinációja a magyar munkavállalók számára még nem igazán ismert, új jogintézményként tekintenek rá, ami számukra hátrányként jelentkezhet. Ezért a legfontosabb lépés az elkövetkezendő időkben az, hogy a munkavállalók körében megfelelő tájékoztatásról gondoskodjanak, mert ha ezt nem sikerül megvalósítani, akkor a munkavállalók mindig csak a „vesztes” pozíciót tölthetik be.

Források jegyzéke:

- *Európai Tükör* - Külügyminisztérium Folyóirata, Mottó, 2014/2.
- Lajter-Tóth Enikő (2014) A szociális biztonsági rendszerek koordinációja az Európai Unióban. *Európai Tükör*, 2014/2.
- Hajdú József - Berki Gabriella - Ács Vera - Janiné Lados Dóra (2015): *Szabad mozgás és az Európai Unió szociális joga*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 2015.
- Egyed Mária – Gyulavári Tamás (1998): Szociális Biztonság az Európai Unióban. *Esély: társadalom- és szociálpolitikai folyóirat*, 9. évf. 1998/4. 68.
- Lengyel Balázs - Gellérné dr. Lukács Éva - Rézműves Edit (2003): Az európai Unió polgárainak szociális biztonsága. Budapest, A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa, 2003, 13.
- Menyhért Szabolcs (2004): Európai Szociális Unió? *Európai Tükör*, IX. évf., 2004/6., 97-102.
- Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 45. cikke
- 883/2004/EK rendelet a szociális biztonság rendszerek koordinálásáról

¹⁷ C-611/10. sz., Hudzinski ügy

- 1231/2010/EU rendelet (2010. november 24.) a 883/2004/EK rendelet és a 987/2009/EK rendelet harmadik országok e rendeletek által csupán állampolgárságuk miatt nem érintett állampolgáira való kiterjesztéséről (HL C 151., 2008.6.17., 50.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 987/2009/EK rendelete (2009. szeptember 16.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó (OJ L 284, 30.10.2009, p. 1–42)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról (OJ L 158, 30.4.2004, p. 77–123)
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=hu#navItem-3>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac10521>
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=857&langId=hu&intPageId=983>
- [https://old.onyf.hu/hu/uegyintezes/nemzetk%C3%B6zi%C3%BCgyint%C3%A9z%C3%A9si-t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3k/157-
eur%C3%B3paiuni%C3%B3/852-
nemzetit%C3%A1rsadalombiztos%C3%ADt%C3%A1srendszerekkoo
rdin%C3%A1l%C3%A1sa-az-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3ban.html](https://old.onyf.hu/hu/uegyintezes/nemzetk%C3%B6zi%C3%BCgyint%C3%A9z%C3%A9si-t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3k/157-
eur%C3%B3paiuni%C3%B3/852-
nemzetit%C3%A1rsadalombiztos%C3%ADt%C3%A1srendszerekkoo
rdin%C3%A1l%C3%A1sa-az-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3ban.html)
- EUB-döntés a kiküldött dolgozók szociális biztonságáról - https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/eub-dontes-a-kikuldott-dolgozok-szocialis-biztonsagarol/?fbclid=IwAR2jvOoOQ3BLA_IHxVq109eizaNILIG0vI6oxyffmqjB3IMNeGaaWuG78wc
- C-356/15. Bizottság kontra Belgium
- C-308/14. Bizottság kontra Egyesült Királyság
- C-611/10. Hudzinski
- C359/16. Ömer Altun és társai kontra Openbaar Ministerie
- <https://www.greengo.hu/>
- <https://ecovatedesign.com/>

SZEMÉLYISÉGI JOGOK VÉDELME A VILÁGHÁLÓN AZ EUB JOGGYAKORLATÁN KERESZTÜL *

Földes Péter Tamás¹

Az Európai Unió fejlődése során a tagállamok gazdasági érdekeinek összehangolása mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapott a különböző alapjogok védelmének biztosítása is. Az Unió a gazdasági integritás ösztönzése mellett igyekszik minél hatékonyabb garanciákat is beemelni az uniós jogba, hogy a már nevesített alapjogok minél szélesebb érvényesülését és védelmét biztosítani tudja. Ennek gyakorlata arányaiban az unió klasszikus területein már következetes és kiszámítható, viszont a tudomány fejlődésével rengeteg új és eddig nem ismert területen vetődhet fel kérdés az uniós – de akár a tagállami jog – alkalmazásával kapcsolatosan. Mi a teendő akkor, ha a jogsérelem nem a klasszikus platformok mentén, hanem mondjuk egy olyan dinamikusan változó közegben történik, mint az internet? Az uniós joganyag milyen lehetőségeket biztosít számunkra a minket személyiségi jogainkban sértő tartalmakkal szemben? Jelen tanulmány e kérdések megválaszolásához kíván néhány nézőpontot biztosítani.

Bevezetés

Ahhoz, hogy a probléma gyakorlatiasabb megvilágításba kerüljön érdemes megvizsgálnunk az Európai Unió Bíróságának egyik, nemrégiben hozott határozatát.² Ehhez tekintsük át először az ügy tényállását röviden. E. Glawischning-Piescescuval szemben – aki az osztrák Nationalrat képviselője, valamint a „die Grünen” parlamenti képviselőcsoport elnöke és e párt szövetségi szóvivője - a Facebook egyik felhasználója saját oldalán sértő tartalmakat tett közzé, majd ehhez több rágalmozó hozzászólást is fűzött. A poszt oly módon került megosztásra, hogy azt a Facebook bármely felhasználója megtekinthette, későbbi újra-megosztása és terjesztése egyszerűen megvalósítható volt. E. Glawischning-Piescescu először felszólította a Facebook Irelandet a sértő hozzászólás törlésére és mivel ez nem járt sikerrel a bécsi kereskedelmi bírósághoz (Handelsgericht Wien) fordult, aki határozatában felszólította a Facebook-ot az érintett tartalmak, valamint azok terjesztésének megszüntetésére abban az esetben, ha a további kísérő hozzászólások és

* DOI 10.21867/KjK/2019.3.5.

¹ Földes Péter Tamás, joghallgató, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

² A Bíróság C-18/18. számú ügyben hozott ítélete. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=2B8D3A9F2CB1E3F1844760A903C6B0FC?text=&docid=218621&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6518465> (letöltés dátuma: 2019. október 29.)

tartalmak az alapügy tárgyát képező bejegyzéssel azonos állítást vagy azzal azonos értelmű állításokat tartalmaznak. Az ügy még ezután két szintet járt be az érintett tagállam bíróságain: a Facebook az eredeti sértő hozzászólást megszüntette, viszont fellebbezéssel élt az ítélet azon részével szemben, amely a további megosztást és az azonos tartalommal bíró tartalmak megszüntetésére kötelezte. A bécsi regionális felsőbbbíróság (Oberlandesgericht Wien) határozatában megállapította, hogy e tekintetben kötelezettsége a szolgáltatónak csak az alapeljárás felperese, valamint harmadik fél által a Facebook Ireland tudomására hozott vagy egyéb módon utóbbi tudomására hozott tartalmakkal szemben áll fent. Az ítélettel szemben a felperesek felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be az osztrák legfelsőbb bírósághoz (Oberster Gerichtshof). A bíróság úgy ítélte meg abban kell döntenie, hogy az olyan nagyszámú felhasználói bázissal rendelkező közösségi hálózatot üzemeltető tárhelyszolgáltatónak mint a Facebook, a sértő tartalom megszüntetésére való kötelezése, vonatkozik-e az azzal szó szerint vagy lényegében azonos tartalmakra is, amelyek nem jutottak a szolgáltató tudomására. Ezzel kapcsolatosan a bíróság – előzetes döntéshozatali eljárás keretében - alábbi kérdéseket intézte az Unió Bíróságához:

1. Általánosan ellentétes e [2000/31 irányelv] 15. cikkének (1) bekezdésével a jogellenes információkat haladéktalanul el nem távolító tárhelyszolgáltatót terhelő, alábbiakban felsorolt, arra vonatkozó kötelezettségek valamelyike, hogy a tárhelyszolgáltató ne csak az említett jogellenes információkat távolítsa el, hanem szó szerint azonos információkat is távolítson el; világszerte, az adott tagállamban, az adott felhasználó tekintetében világszerte, az adott felhasználó tekintetében az adott tagállamban?

2. Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén: azonos értelmű információkra is vonatkozik-e mindez?

3. Azonos értelmű információkra is vonatkozik-e mindez attól kezdődően, hogy az üzemeltető tudomást szerzett e körülményekről?

Szolgáltatások az Európai Unióban, és az információs társadalom

Mielőtt a bíróság konkrét döntése ismertetésre kerülne, érdemesnek tartom néhány, a témához kapcsolódó fogalom rövid bemutatását.

Alapvetően az üggyel kapcsolatban két irányelvet érdemes közelebbi vizsgálat tárgyává tenni: az egyik a 2006/123/EK számú irányelv a belső piaci szolgáltatásokról, valamint a 2000/31/EK számú irányelv az elektronikus kereskedelemről. A szolgáltatásokról szóló irányelv a Facebook tevékenységének meghatározását segíti. A másik említett irányelv már egy szűkebb területet szabályoz: az unión belüli elektronikus kereskedelem szabályozási kereteit határozza meg. Az irányelv több olyan fogalmat is beemelt az uniós joganyagba, ami segít megfoghatóbbá tenni a szabályozás alá kerülő

tevékenységi kört: az egyik ilyen sarkalatos fogalom az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások köre. Ilyen szolgáltatásnak tekinthető minden olyan szolgáltatás, amelyet elektronikus úton, távollevők részére, rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtanak, és amelyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá.³ Az ilyen szolgáltatások szereplői között, két nagy kategóriát különböztethetünk meg: magát a szolgáltatás nyújtóját, valamint a tárhelyszolgáltatókat. Tárhelyszolgáltatónak minősül minden olyan szolgáltatás, amely a szolgáltató igénybe vevője által küldött információ tárolásából áll.⁴ A tárhely szolgáltatók felelőssége az uniós szabályozáson belül a szolgáltatóétól eltérően alakult, a szabályozás meghatározásakor a jogalkotó inkább a menetesítés felé hajlott. A közvetítőt a platformon megjelenő tartalmak tekintetében alapvetően nem terheli felelősség, ha két feltétel teljesülését sikeresen bizonyítja: *a) a szolgáltatónak nincsen tényleges tudomása a jogellenes tevékenységről vagy információról, és nincs tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának, továbbá b) a szolgáltató, amint ilyenről tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról, vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.*⁵ A rendelkezés a tartalom, valamint az átvett tartalom közötti határt emeli ki, az olyan feltétel rendszer kialakításával, amely nem kötelezi a szolgáltatót állandó felügyeletre az általa tárolt tartalmak tekintetében. Ez fontos kitétel, hiszen, ha a szolgáltatókéhoz hasonló felelősség terhelné a közvetítő szolgáltatót is, akkor az kénytelen lenne az összes átvitt tartalom egyedi értékelésére, ez pedig könnyen teret nyithatna a szólásszabadság egyoldalú, túlzott korlátozására.

A Facebook uniós jogi megítélése

A bíróság kétséget kizárólag megállapította, hogy a Facebook, tárhelyszolgáltatónak minősül. Ez több szempontból is fontos, de az adott ügyre szűkítve is elengedhetetlen, hiszen e szerint vizsgálendő a szolgáltatást nyújtó felelőssége is. Továbbá a bíróság kitért arra is, hogy az irányelvvel teljesen összeegyeztethető az, hogy valamelyik tagállami bíróság által megfogalmazott kötelezettség címzettje tárhelyszolgáltató legyen, tehát a jogsértés megszüntetésére attól függetlenül kötelezhető az adott szolgáltató, hogy azt ki kérte. Sőt ez attól függetlenül lehetséges, hogy a szolgáltató már teljesítette az irányelvben megfogalmazott mentesülési feltételek valamelyikét, hiszen ez összeegyeztethető azokkal a szabályokkal is, amik az ilyen esetre vonatkozó hatékony jogorvoslatot kívánják biztosítani a jogaiban sértett félnek. Az ilyen jellegű jogorvoslatok tekintetében a tagállamoknak nagy szabadsága

³ Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 2. cikk, a) pont.

⁴ Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 14. cikk (1) bekezdés.

⁵ *Uo.* (1) bekezdés a-b. pontok.

van, továbbá ezen kötelezettségek hatálya se korlátozható. A bíróság az ilyen jellegű jogsérelem megszüntetésére való kötelezésnek egyedüli korlátjaként továbbra is azt tartja fenn, hogy a tárhely szolgáltató nem kötelezhető a jogsérelem tárgyát képező tartalmak egyoldalú vizsgálatára. A szolgáltató a jogsértő tartalmat köteles eltávolítani, valamint az azzal minden kétséget kizáróan azonos tartalmakat is, a szolgáltatás egészére vonatkozóan, tehát a Facebook esetén minden felhasználó számára meg kell szüntetni az elérhetőséget, attól függetlenül, hogy az adott tartalom a világ melyik területén érhető el. Az ítélet fontos eleme, hogy deklarálja, hogy a tárhelyszolgáltató továbbra se kötelezhető általánosságban az általa tárolt tartalmak „nyomon követésére” viszont ez nem zárja ki, hogy egyedi esetben fennálljon ilyen jellegű kötelezettsége.

A bíróság minden bizonnyal érezhette, hogy nagyon vékony határ húzódik az azonos tartalmak lekövetése, és jogsértő tartalmak konkrét értékelése között. Az ítélet 45. pontja néhány feltétellel segít ennek meghatározásában: a nyomon követési kötelezettség olyan tartalmak esetében áll fent, amelyekkel kapcsolatban valamely hatáskörrel rendelkező szerv már megállapította, hogy jogellenes – tehát a szolgáltató továbbra sem köteles önálló értékelésre – valamint a más jogsértőnek minősített tartalommal azonosnak kell tekinteni azon tartalmakat, amelyek a korábban megállapított jogsértéssel érintett személy neve, e jogsértés megállapításának körülményei, valamint jogellenesnek minősített tartalommal kétséget kizáróan azonos tartalmúak.

Az EUB határozata egyértelműen kiáll az interneten felmerülhető jogsérelem hatékony orvoslása mellett. A bíróság értelmezéséből az is kitűnik, hogy igyekszik egyensúlyt teremteni a felek között és hasonló jogvédelemben részesíteni mind a szolgáltatót és mind az igénybe vevőt is. Véleményem szerint viszont a döntésének egyik érdekes mozzanata, hogy a Facebook a bíróság olvasatában továbbra is tárhelyszolgáltatónak minősíthető, annak ellenére, hogy ez az utóbbi időben többször is vita tárgyát képezte (például a médiaszolgáltatásokról szóló irányelvhez⁶ beküldött módosító javaslatok is az ilyen jellegű platformok újra szabályozását sürgette), hiszen az olyan jellegű közösségi oldalak mint a Facebook vagy a YouTube világszinten meghatározó tartalmakat és platformokat biztosítanak, nem beszélve arról hogy az ilyen jellegű szolgáltatók által végzett moderátori tevékenységek túlmúthatnak egy átlagos tárhelyszolgáltató tevékenységi körén.

⁶ A 2010/13/EU irányelv az audiovizuális médiaszolgáltatásokról.

Források jegyzéke:

- Csécsy – Fézer – Hajnal – Károlyi – Petkó – Törő – Zoványi (2019): *Kereskedelmi Tranzakciók Joga*. Debrecen, 2019.
- Várnay Ernő – Papp Mónika (2016): *Az Európai Unió Joga*. Budapest Wolters Kluwer, 2016.
- Az Európai Unió Bíróságának C – 18/18. sz. ügyében hozott határozata (ECLI:EU:C:2019:821)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK irányelve (2006. december 12.) a belső piaci szolgáltatásokról (HL L 376., 2006.12.27., 36-68.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (elektronikus kereskedelemről szóló irányelv)(HL L 178., 2000.7.17., 1-16. o)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) (OJ L 95, 15.4.2010, p. 1–24.)

A „NAGY PEZSGŐBIZNISZ”, AVAGY A TARRICO-ÜGY UNIÓS VERSENYJOGI TANULSÁGAI*

Széles Krisztina¹

A XXI. században az Európai Unióban nemcsak a tőke, az áruk és a szolgáltatások mozognak villámgyorsan, de a szabályok kijátszására irányuló módszerek is szempillantás alatt elterjednek.² Mivel új kihívások, problémák merülnek fel közösségi szinten is, ezért egyre nagyobb szükség van az egységes fellépésre. Az Unió egyre több területbe „belenyúl” és egyre több területen vindikál magának jogalkotási kompetenciát a közösség érdekeinek védelmében. Így az állami támogatások területén a tagállami szuverenitást uniós versenyjogi tilalmak korlátozzák.

Vannak új keletű közösségi szintek, ahol gyengébb az együttműködés. Ilyen a büntetőjog is. A büntetőhatalomra mindig is úgy tekintettek, mint az állami szuverenitás megtestesítője. Azonban a közösségi érdekek a büntetőjog hagyományos fogalmi keretét is szétfeszítették. A büntetőjog új irányaként jelent meg az uniós pénzügyi érdekek védelme és az Unió megkárosítása elleni fellépés.³

Az egyes területek között új találkozási pontok is megjelentek. Így az állami támogatások joga is új területekkel került kapcsolatba. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB vagy Bíróság) esetjogában a büntetőjoggal való kapcsolat is felmerült. Vajon értelmezhető-e az állami támogatások versenyjogi tilalma büntetőjogi szempontból? Mit mond a Bíróság?

Állami érdek – uniós érdek

Az egyes tagállamok különböző eszközeikkel mindig is nagyon óvták saját gazdaságukat, költségvetésüket, csak hogy az integráció létrehozásával, a közös piac megteremtésével új, tagállamok feletti aspektusai is megjelentek a közpénzvédelemnek. Az egyes tagállami piacok ugyanis ebben az új felállásban függnek egymástól. Mivel a közösség létrehozásával létrejött egy közös piac (ma már belső piac), itt már nem volt elégséges a tagállami védelem, szükségessé vált egy egységes szabályrendszer az integráció szintjén.

* DOI 10.21867/KjK/2019.3.5.

¹ Dr. Széles Krisztina, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Gáza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

²Szeverényi Dávid (2017): *Anti-korrupció európai dimenziója*. Nemzeti Közszoigálati Egyetem, Budapest, 3.

³ Madai Sándor (2017): Új büntetőjog? Közpénzvédelem az Európai Unióban. In: Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó – Varga Judit (szerk.) (2017): *Honnan hová? A közpénzek védelméről*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 256.

Mindemellett az Unió fejlődésével párhuzamosan az uniós költségvetés is egyre csak duzzadt. A növekvő költségvetés és az Unió pénzügyi érdekeinek a védelme megkövetelte a tagállami intézkedések összehangolását, a tagállamok együttműködését ezen a területen is.⁴

Az Unió nagy hangsúlyt fektet pénzügyei védelmére, igyekszik minél eredményesebben felderíteni, szankcionálni az érdekeit sértő tevékenységet. A hatékony fellépéshez azonban szükség van a tagállamok aktív közreműködésére is. Az Európai Unió Bíróság szerint az Európai Unióról szóló Szerződés (a továbbiakban: EUSz.) 4. cikkének (3) bekezdésében rögzített ún. *lojalitási klauzula*⁵ az uniós pénzügyekkel kapcsolatos visszaélések esetén is érvényesül. Tehát a tagállami hatóságok ugyanolyan gondossággal kötelesek lefolytatni az eljárást az Unió költségvetése elleni csalások esetén, mintha saját tagállami költségvetésükről lenne szó.⁶

Az állami támogatás fogalma

Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ.) 107. cikkének (1) bekezdése szerint az állami támogatás olyan támogatás, mely közvetlenül vagy közvetve állami forrásból származik, előnyhöz juttat bizonyos vállalkozást vagy ágazatot és ezáltal torzítja a tagállamok közötti versenyt (vagy legalábbis ezzel fenyeget). Azok a támogatások, melyek kimerítik ezeket a fogalmi elemeket, főszabály szerint tilosak, mivel a belső piaccal ellentétesek.⁷

A Taricco-ügy tanulságai

A Bíróság esetjogában fellelhető olyan előzetes döntéshozatali eljárásra előterjesztett kérelem⁸, ami büntetőjogi relevanciájú, és a tagállamok közötti versenyre, valamint az EUMSZ. 107. cikk szerinti állami támogatásokra is vonatkozik. Ez az eset nevezetesen a Taricco-ügy.

A „nagy pezsőbiznisz” – avagy az alapügyről

A kérdés egy pezsőkereskedelemmel összefüggésben bünszervezetben elkövetett adócsalásra tekintettel vetődik fel. Ivo Taricco-t és társait azzal

⁴ Szeverényi (2017): *i.m.*, 3-4.

⁵ „A tagállamok a Szerződésekből, illetve az Unió intézményeinek intézkedéseiből eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében megteszik a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket.”

⁶ Pfeffer Zsolt (2017): A közpénzügyi viszonyok védelme. *Büntetőjogi Szemle*. 6. évf., 2017/3., 108.

⁷ Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 107. cikk (1) bekezdése.

⁸ C-105/14. sz., a Tribunale di Cuneo (Olaszország) által 2014. március 5 -én benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem – Ivo Taricco és társai elleni büntetőeljárás (HL C 194., 2014.6.24., 10-11.)

vádolták, hogy bünszervezetben fiktív jogügyletekről szóló számlákkal csalárd hía⁹ bevallásokat készítettek. Tevékenységük nyilvánvalóan adókijátszásra irányult. Az előterjesztő tagállami bíróság szerint az olasz büntetőjog szerkezeti hibája miatt a feltételezhetően elkövetett bűncselekmények büntethetősége előreláthatólag még a jogerős büntetőítélet meghozatala előtt el fog évülni. Ugyanis az olasz büntetőjog az elévülés félbeszakadásának különböző lehetőségeit szabályozza, de nem írja elő annak nyugvását egy folyamatban lévő büntetőeljárás ideje alatt. Ezen túlmenően a módosítás révén az ún. abszolút elévülési idő félbeszakadás esetén csak egy negyedével haladja meg az eredeti időtartamot, nem pedig – akárcsak korábban – a felével. Különösen ezen abszolút elévülési idő szemmel láthatóan számos esetben az elkövetők büntetlenségét eredményezi.¹⁰

Mivel az ügy a héát érinti, amelynek bizonyos hányada az Európai Unió saját forrásainak részét alkotja, a Bíróságnak lehetősége nyílt néhány kulcskérdést tisztázására az Unió pénzügyi érdekeinek védelme vonatkozásában.¹¹

A kérdések

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések így szóltak:

- *Az olasz büntető törvénykönyv módosítása, ami lehetővé teszi, hogy a büntető eljárás haladéktalan lefolytatása ellenére a kérdéses bűncselekmények elkövetőinek büntethetősége elévüljön – és ezáltal elkövetőik büntetlenül „megússzák” cselekményüket – sérti-e az uniós versenyt?*
- *Illetve az olasz állam a módosítással az EUMSZ. 107. cikke szerinti tiltott állami támogatási formát vezetett-e be?*

A versenyjogi szempontú kérdések ugye azért merülnek fel, mert az alapügyben a büntetések elégtelen érvényesítése pénzügyi előnnyel járhat a vállalkozások számára.

A feltett kérdések tulajdonképpen arra irányulnak, hogy *„megkívánja-e az uniós jog, hogy a tagállamok bírósági eltekintsenek bizonyos, a bűncselekmények büntethetőségének elévülésére vonatkozó nemzeti jogi rendelkezések alkalmazásától az adóbűncselekmények hatékony szankcionálásának biztosítása érdekében?”*¹²

⁹ Hozzáadottérték-adó

¹⁰ Főtanácsnoki indítvány, 2-3. pont

¹¹ Főtanácsnoki indítvány, 4. pont

¹² C-105/14. sz. ügy, Ivo Taricco és társai ügyben született főtanácsnoki indítvány, 1.pontja (ECLI:EU:C:2015:293) (Továbbiakban: Főtanácsnoki indítvány)

Van-e kapcsolat a versenyjogi tilalmak és a büntetőjog között?

A főtanácsnok indítványában a büntetőjogi rendelkezés versenyjogi szempontú értékelésére tett kísérletet. Azonban úgy vélte, hogy a 107. cikk szerinti tilalom jelen ügyben nem érvényesül, mivel nem teljesül valamennyi feltétele. Igaz, hogy a büntetések hea területén való elégtelen érvényesítése alkalmanként pénzügyi előnnyel jár a vállalkozások számára, azonban a tiltott állami támogatások fogalmi eleme a szelektivitás. Mivel nem bizonyos vállalkozásoknak vagy ágazatoknak kedvez ez az előny, hanem valamennyi nemzeti büntetőjog hatálya alá tartozó vállalkozásra egyformán érvényesül, ezért nincs szelektivitás. A szelektivitás hiány kizárja a tilalom alkalmazhatóságát (hiszen feltételei konjunktív feltételek, megállapításához minden fogalmi elemének érvényesülnie kell). Tehát a főtanácsnok érvelésében a fogalmi elem hiánya miatt gondolta azt, hogy a módosítás nem állami támogatás.

Az EUB azonban a döntésében nem vette át ezt a fajta megközelítést. A Bíróság ítéletében¹³ először is emlékeztet arra, hogy az EUMSZ 107. cikkében rögzített tilalom akkor is érvényesül, amikor, nincs szó közvetlenül állami forrás átruházásáról. Ha a tagállami hatóságok olyan előnyös adójogi bánásmódot biztosítanak bizonyos vállalkozásoknak, mely révén pénzügyileg kedvezőbb helyzetbe kerülnek a többi adóalanyhoz képest, akkor is támogatásról lehet szó. Tehát az ilyen jellegű kedvezmények egyben tiltott állami támogatásnak is minősülnek.¹⁴ *„Bár a hea területén előírt, nem hatékony és/vagy nem visszatartó erejű szankciók esetlegesen pénzügyi előnyt nyújthatnak az érintett vállalkozásoknak, a jelen ügyben nem merülhet fel az EUMSZ 107. cikk alkalmazása, mivel valamennyi ügylet a hea szabályozás alá tartozik, és a hea területén elkövetett valamennyi bűncselekményt büntetőjogilag büntetik, eltekintve azon különös esetektől, amelyekben az elévülési rendszer bizonyos bűncselekményeket mentesít a büntetőjogi következmények alól.”*¹⁵

Tehát az EUB úgy véli, hogy mivel a vizsgált ügyletek – az állami támogatások 107. cikkben foglalt általános tilalmához képest speciális– hea szabályok hatálya alá tartoznak és a hea területén (főszabály szerint) valamennyi jogellenes cselekményt büntetőjogilag büntetnek, ezért nem merülhet fel az EUMSZ. 107. cikkének alkalmazása. Az állami támogatásokkal kapcsolatos kérdést ezzel a két bekezdésével le is zárta a Bíróság. Sokkal fontosabbnak ítélte meg annak vizsgálatát, hogy a nemzeti szabályozás megakadályozza-e az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalás elleni a hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását.

¹³ C-105/14. sz. ügy, Ivo Taricco és társai ügyben született ítélet (ECLI:EU:C:2015:555) (Továbbiakban: Taricco ítélet)

¹⁴ Taricco ítélet 61. pontja.

¹⁵ Taricco ítélet 62. pontja.

A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a feltett kérdéseket valójában nem az EUMSZ. 101., illetve 107. cikke alapján kell értelmezni, ugyanis a bűncselekmények nem értékelhetők az említett bekezdések versenyjogi megfontolásai alapján. Az EUB szerint itt sokkal inkább a 325. cikknek van relevanciája.¹⁶ Az EUMSZ 325. cikke így szól:

„(1) Az Unió és a tagállamok küzdenek a csalás és az Unió pénzügyi érdekeit sértő minden egyéb jogellenes tevékenység ellen az e cikknek megfelelően meghozandó olyan intézkedésekkel, amelyeknek elrettentő hatásuk van és hathatós védelmet nyújtanak a tagállamokban, valamint az Unió intézményeiben, szerveiben és hivatalaiban.

(2) A tagállamok az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalás leküzdésére megteszik ugyanazokat az intézkedéseket, mint amelyeket a saját pénzügyi érdekeiket sértő csalás leküzdésére tesznek. (...)”

A Bíróság rögzítette, hogy az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdésének rendelkezései az uniós jog elsőbbségének elve alapján azzal a hatással bírnak, hogy – pusztán hatálybalépésük tényével – a nemzeti jog valamennyi, az uniós joggal ellentétes rendelkezését a jog erejénél fogva alkalmazhatatlanná teszik.¹⁷ Az ügy kapcsán a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti szabályozás sértheti az EUMSZ. 325. cikk (1) és (2) bekezdésében rögzített tagállami kötelezettséget. A nemzeti bíróság feladatának tartja az említett rendelkezések érvényesítését, adott esetben akár úgy, hogy eltekint a tagállami jogszabály alkalmazásától. Végkövetkeztetésében megerősíti, hogy a vizsgált büntetőjogi rendelkezés módosítása nem értékelhető a versenyjogi tárgyú EUMSZ. 101., illetve 107. cikke alapján.¹⁸

Összességében azt láthatjuk, hogy az EUB nem veti el egy büntetőjogi rendelkezés állami támogatási szempontú értékelését. A Taricco-ügy a Bíróság ítélkezési gyakorlatában felfogható egyfajta új fejleményként is. Egy olyan partikuláris eset, amiben az uniós versenyjog egy olyan területtel találkozik, amit alapvetően az állami szuverenitás alapkövének tekintenek. A főtanácsnoki indítvány mégis úgy vélte, hogy egy büntetőjogi rendelkezés is értelmezhető versenyjogi szempontból, így az állami támogatás fogalmi elemeit vizsgálta. Azonban ezt az EUB elvetette. Jelen ügyben, egy szuverenitást érzékenyen érintő területen az állami támogatások szigorú tilalmát nem kívánta érvényesíteni. A Bíróság szerint a héa területén, mivel (főszabály szerint) valamennyi jogellenes cselekményt büntetőjogilag büntetnek, ezért nem merülhet fel az EUMSZ. 107. cikkének alkalmazása. Az EUB nem ment bele

¹⁶ Lásd: Taricco ítélet végkövetkeztetése.

¹⁷ Taricco ítélet 52. pontja.

¹⁸ Taricco ítélet végkövetkeztetése.

fogalmi elemek vizsgálatába, sokkal fontosabbnak ítélte meg az uniós jog büntetőjogi relevanciájú rendelkezéseinek az érvényesítését és nyomatékosságát.

Források jegyzéke:

- Madai Sándor (2017): Új büntetőjog? Közpénzvédelem az Európai Unióban. In: Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó – Varga Judit (szerk.) (2017): *Honnan hová? A közpénzek védelméről*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 256.
- Pfeffer Zsolt (2017): A közpénzügyi viszonyok védelme. *Büntetőjogi Szemle*. 6. évf., 2017/3., 108.
- Szeverényi Dávid (2017): *Anti-korrupció európai dimenziója*. Nemzeti Közszerzői Hivatal, Budapest, 3.
- Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés
- C-105/14. sz., a Tribunale di Cuneo (Olaszország) által 2014. március 5 -én benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem – Ivo Taricco és társai elleni büntetőeljárás (HL C 194., 2014.6.24., 10-11.)
- C-105/14. sz. ügy, Ivo Taricco és társai ügyben született főtanácsnoki indítvány, 1. pontja (ECLI:EU:C:2015:293)
- C-105/14. sz. ügy, Ivo Taricco és társai ügyben született ítélet (ECLI:EU:C:2015:555)

HÍRÖSSZEFOGLALÓK

Hírösszefoglaló rovatunkban a MTA-DE Közszolgáltatási Kutatócsoport munkájában résztvevő egyetemi hallgatók írásait közöljük. A rovat célja, hogy a Közjavak blog és folyóirat profiljába illeszkedő, – a közjog területét tágan értelmezve – legfrissebb tudományos hírekről, álláspontokról, az egyes közjogi szervek döntéseiről első kézből nyújtson információt az olvasóközönségnek.

LEOMLANAK A VÁMOK EURÓPA ÉS DÉL-AMERIKA KÖZÖS PIACAI KÖZÖTT*

A kereskedelem fontossága évezredekre visszavezethető, amelynek elengedhetetlen mozgatórugója volt az államok, régiók együttműködése. Napjainkban sincs ez másként és a globalizációval karöltve kontinenseket átívelő kereskedelmi kapcsolatok alakulnak ki. A fenntartható együttműködés érdekében szükség van a megfelelő jogi szabályozásra, aminek meghozatala nem egyszerű feladat, hiszen a különböző régiók más szempontokat tartanak szem előtt. Az Európai Uniónak azonban úgy tűnik lassan sikerül pontot tennie egy lassan 20 éve elhúzódó tárgyalás végére.

Az EU jelenleg is a Mercosur egyik legnagyobb kereskedelmi és beruházási partnere, de a június végén született megállapodás csak még jobban elmélyíti a két régió közötti kapcsolatot. A legfőbb cél egy közös szabadkereskedelmi övezet létrejötte a felek között. Ami a feleket illeti, a Mercosur a kezdeteknél még csak Brazília és Argentína közötti kereskedelmi megállapodás volt, majd a későbbi Uruguay és Paraguay csatlakozással egy nemzetközi szervezetté nőtte ki magát. Venezuela is tagja volt a Latin-Amerikai bloknak, azonban az országban zajló nagymértékű válság miatt felfüggesztették a tagságát. Elsősorban a mezőgazdasági cikkek exportjára szeretnének koncentrálni, míg az európai fél az ipari termékekre fektetné a hangsúlyt.

A megállapodás olyan főbb elvek mentén jött létre, mint a környezetvédelem, valamint a fogyasztók és érzékeny gazdasági ágazatok érdekeinek védelme. Ezen követelmények betartása mentén mindkét fél számára komoly fenntartható növekedést eredményezhet, de emellett negatív hatása is lehet egyes szektorokra. Az autógyártás terén fellendülés várható egyes szakértők szerint, mivel a vámok jelentős mértékben csökkennek, míg a gépjárműalkatrészek vámja 14-18%-kal, addig a személygépkocsik vámja akár 35% százalékkal is csökkenhet. Ezenkívül más uniós termékek exportja is

* Készítette: *Nagy Evelin Éva*, joghallgató DE ÁJK

„felvirágozhat”; többek között a gyógyszerekről, ruhaneműkről, kötöttárukról is rendelkezik a nemzetközi szabályozás. Jelenleg egyes élelmiszeripari termékek esetén csak magas vámok kiszabása mellett van lehetőség az exportálásra, azonban az egyezmény ezen is változtatni kíván; csökkennek a csokoládéra, üdítőkre, szeszes italokra kivetett vámok.

A megállapodásnak számos pozitív hatása mellett hátrányai is lehetnek bizonyos számítások alapján, hiszen Európában a termelők költségei – főleg az élelmiszerbiztonsági előírások miatt – jóval magasabbak, mint a Mercosur tagállamaiban. A vámmentes behozatali kvóták megemelése munkahelyvesztéshez és termeléseszkökhöz vezethet az öreg kontinensen. Közelebről megvizsgálva, szakértők véleménye szerint az egyes tervezett módosítások negatívan érintenék a baromfitermelőket, a sertésenyésztőket, csemegekukorica-termelőket, továbbá a bioüzemanyagot termelők tekintetében is előnytelen lehet a megállapodás.

Az Európai Unió által kötött más nemzetközi együttműködésekkel összehasonlítva is mérőföldkő lehet a latin-amerikai régióval létrehozott megállapodás, hiszen ezelőtt az államokkal (Japán, Kanada, Mexikó) csak külön-külön sikerült politikai és gazdasági kapcsolatot létesíteni. Ez a fajta, integrációk között létrejött szabadkereskedelmi fúzió tehát kivételes, abból a szempontból is, hogy az Unió az első olyan nagyobb nemzetközi szereplő, amelynek sikerült megállapodnia a dél-amerikai blokkal.

Források jegyzéke:

- https://ec.europa.eu/hungary/news/20190701_mercosur_hu
- https://hvg.hu/gazdasag/20190628_Politikai_megallapodas_szuletet_az_EUMercosur_szabadkereskedelmi_szerzodesrol
- https://magyarnemzet.hu/gazdasag/20190628/Politikai_megallapodas_meg_az_eu_mercosur_megallapodas_miatt_7079543/
- <https://infostart.hu/gazdasag/2019/06/28/politikai-megallapodas-szuletet-az-eu-mercocur-szabadkereskedelmi-szerzodesrol>

EUB: A MAGYAR REKLÁMADÓ ÖSSZEEGYEZTETHETŐ A BELSŐ PIACCAL*

Magyarország 2014 júliusában vezette be az ún. reklámadót. A megosztó különadót a Bizottság is megvizsgálta, s 2016 novemberében megállapította, hogy uniós versenyjogi tilalmakba ütközik, ezért meg kell szüntetni. Magyarország ezzel nem értett egyet, így az Európai Unió Bíróságától kérte a Bizottság határozatának megsemmisítését. Magyarország időközben, még 2017 májusában visszaható hatállyal eltörölte a különadót. A várva várt döntés csak most, 2019 júniusában született meg. A Bizottságnak nem sikerült bizonyítania az uniós jog megsértését. A Bíróság szerint ugyanis a bizottsági érvelés hiányos, megállapításai tévesek. Mindezekre tekintettel a Törvényszék teljes egészében megsemmisítette a Bizottság határozatát.

Az adóról

A 2014-2017 között működő reklámadó a Magyarországon közzétett reklámokból származó bevételekre kivetett különadó. Az adó alanyai azok a gazdasági szereplők, akik reklámot tesznek közzé, azaz leginkább újságok, audiovizuális médiumok és a reklámok kihelyezői. Az adó alapja a reklám közzétételéből származó adóévi nettó árbevétel. Az első adóköteles sáv 500 millió forintnál kezdődik. Ez a különadó hatkulcsos, árbevétel-sávonként 10%-kal emelkedik. Az utolsó sávban, 20 milliárdos nettó árbevétel fölött 40% (ami 2015-ben 50%-ra emelkedett) az adókulcs. A reklámadót bevezető törvény bizonyos adóalanyok számára egyfajta kedvezményt is biztosít. Azok az adóalanyok ugyanis, akik az adózást megelőző évet nullás vagy negatív eredménnyel zártak, az előző években elhatárolt veszteségük 50%-át levonhatják az adóalapjukból.

A Bizottság vizsgált és határozott

A Bizottság 2015 elején hivatalos vizsgálati eljárást indított, mivel úgy vélte, hogy az adó progresszív jellege és az előbb említett levonási kedvezmény állami támogatást eredményeznek. Vizsgálatai alapján gyanúját igazoltnak találta, így határozatában megállapította, hogy a szóban forgó rendszer uniós versenyjogi szempontból meg nem engedett állami támogatásnak minősül.

* Az összefoglalót készítette: *Dr. Széles Krisztina*, PhD hallgató, DE ÁJK

Az állami támogatás fogalma

Az állami támogatás uniós versenyjogi értelemben olyan támogatás, mely közvetlenül vagy közvetve állami forrásból származik, előnyhöz juttat bizonyos vállalkozást vagy ágazatot és ezáltal torzítja a tagállamok közötti versenyt. Azok a támogatások, melyek kimerítik ezeket a fogalmi elemeket, főszabály szerint tilosak, mivel a belső piaccal ellentétesek.

A Bizottság érvei

A Bizottság szerint a tiltott állami támogatás fogalmát a reklámadó rendszere teljes egészében kimeríti.

1. Az első fogalmi elem az állami forrás. A Bizottság úgy vélte, a reklámadóról szóló törvény elfogadásával Magyarország lemondott azokról a forrásokról, melyeket az alacsonyabb árbevételű (vagyis kisebb) vállalkozásoktól kellett volna beszednie. A Bíróság korábbi esetjoga szerint a bevételekről való lemondás az államnak betudható.
2. Az előny kapcsán a Bizottság emlékeztetett arra, hogy nemcsak a pozitív juttatások jelentenek előnyt, a szokásos terhek enyhítése szintén előnyt realizál. A Bizottság szerint a jelen ügyben a különböző adókulcsok alkalmazása csökkenti a kisebb vállalkozások terheit a nagyobbakkal szemben. Ebben egyértelműen előnyt vélt felfedezni. Az adólevonási rendszert szintén előnynek tekintette, hiszen ez is bizonyos vállalkozások terheit csökkenti a többiekhez képest.
3. A Bizottság a szelektivitási feltételt is alátámasztottnak tartja. A Bizottság szerint az azonosított előnyökből csak bizonyos vállalkozások részesülnek. Az adóelőnyöket több lépcsőben vizsgálta meg. Először is azonosította az összehasonlítás alapjául szolgáló „normál” adórendszert. Normál rendszerként egy egykulcsos vagy egységes adókulcsot tartalmazó rendszert rögzített. Ez alapján megvizsgálta, hogy a reklámadó rendszere eltér-e ettől az általános rendszertől. Miután megállapította, hogy eltér, megvizsgálta, hogy az eltérés igazolható-e az adórendszer jellegével és általános felépítésével. Arra a következtetésre jutott, hogy az intézkedés önkényes megkülönböztetést jelent hasonló jogi és ténybeli helyzetben lévő vállalkozások között.
4. A Bizottság szerint a versenytorzítás és tagállamok közötti verseny érintettsége is igazolható. A magyarországi reklámpiacon is van verseny, ahová más tagállamokból érkező szereplők is beléptek. A Bizottság úgy vélte, a verseny torzul, mert a legkisebb adókulcs alá tartozó vállalkozások működési támogatásban részesülnek. A Bizottság mindezek alapján határozatában megállapította, hogy a vitatott adó alapján egyes gazdasági szereplők a belső piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásban

részesülnek. A Bizottság felszólította Magyarországot, hogy biztosítsa a torzításmentes, uniós követelményeknek megfelelő versenyt. Tehát szüntesse meg ezt a többkulcsos különadót.

A magyar válasz, Magyarország érvei

Magyarország szerint a Bizottság érvelése téves és a reklámadó összegegyeztethető a belső piaccal. Erre tekintettel az Európai Unió Bíróságától kérte a Bizottság határozatának a megsemmisítését. De időközben (2017 májusában) visszaható hatállyal eltörölte a reklámadót. Magyarország szerint a Bizottság több ponton is hibázott. Már a szóban forgó intézkedés állami támogatásnak minősítése is téves, a Bizottság megsértette az indokolási kötelezettségét, sőt a hatáskörével is visszaélt.

Téves minősítés, hibás érvelés, hatásköri visszaélés?

A magyar álláspont szerint a nemzeti jogalkotónak az adórendszer sokszínűsége miatt számos eszköze van a közterhek optimális elosztására. Az uniós jog meghagyta a tagállamok hatáskörében, hogy a közvetlen adóztatás területén az adómértékekről dönthessenek. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint ennek a hatáskörnek része a progresszív adókulcsok alkalmazása is. Az esetjog alapján önmagában az, hogy egy adó sávosan progresszív, nem eredményez állami támogatást. Magyarország úgy véli, a megtámadott határozatban a különböző kulcsok összehasonlítása egy fiktív rendszer alapján történt. A Bizottság „megálmodott” egy egykulcsos vagy átlagos referenciarendszert és ezzel a nem létező rendszerrel hasonlította össze a tagállami adó jogszerűségét. A magyar álláspont szerint az adó progresszív szerkezet eleme a reklámadó rendszerének. Emiatt az összehasonlítás alapját e szerkezetnek kellett volna adnia. Mindezekre tekintettel tehát a Bizottság nem tudta bizonyítani, hogy a progresszív szerkezet szelektív előny nyújt a kisebb vállalkozásoknak, hiszen már az összehasonlítás alapja is tévesen került megállapításra. Magyarország szerint a szóban forgó adóalap-csökkentés sem jelent szelektív előnyt egyetlen vállalkozás számára sem. Az adóalap-csökkentés minden reklámadó-alany számára megkülönböztetés nélkül elérhető függetlenül attól, hogy 2013-ban nyereséges volt-e, vagy sem. E rendelkezés célja, hogy az első adóévben a már amúgy is veszteséges vállalkozások terhére enyhítse. Ezzel kapcsolatban Magyarország azt állítja, hogy a 2013-ban veszteséges vállalkozások a 2014-es adókötelezettségüket illetően nem voltak összehasonlítható helyzetben a 2013-ban nyereséges vállalkozásokkal.

A Törvényszék ítélete és indokolása

A Törvényszék szerint a Bizottságnak nem sikerült a jog által megkövetelt módon alátámasztania, hogy a reklámadó pusztán a progresszív jellege miatt állami támogatásnak minősül. Továbbá azt sem, hogy az adóalap-csökkentés szelektív előnyt biztosít.

A progresszivitásról

Először is a Bizottság a reklámadót illetően felvázolt egy referencia-adórendszert. Ez alapján a „normál” rendszer alapján állapította meg, hogy bizonyos vállalkozások részesülnek-e szelektív előnyökben. Ez azonban a Törvényszék szerint is problémás, hiszen az azonosított normál rendszer vagy hiányos, mivel nem tartalmaz adókulcsot, vagy pedig hipotetikus, mivel egységes adókulcsot tartalmaz. A Törvényszék szerint - a reklámadó progresszív jellegére és bizonyos vállalkozásokat illetően a differenciált adósávok hiányára tekintettel - a jelen ügyben „normál” rendszerként kizárólag magát a reklámadót lehetett volna figyelembe venni. Az összehasonlítás alapját a reklámadó progresszív adókulcsokat és adósávokat magában foglaló egységes szerkezetének kellett volna adnia. Másodszor a Törvényszék emlékeztet, hogy a magyar hatóságok célja egy árbevételeen alapuló ágazati adó bevezetése volt az újraelosztási rendszer logikájának tiszteletben tartásával. A Bizottság szerint a reklámadó felépítése, különösen a progresszív jellege e célkitűzéssel nem volt összeegyeztethető, mivel a progresszív szerkezettel az adó célját nagymértékben kiüresítették. A Törvényszék szerint azonban észszerűen feltételezhető, hogy a nagyobb vállalkozások költségei méretgazdaságossági okokból kisebbek lehetnek, ezért arányosan magasabb jövedelmük miatt képesek arányosan magasabb adót fizetni. A Törvényszék úgy vélte, hogy ez egy olyan újraelosztási megfontolás, ami megfelel az árbevételeen alapuló adók követelményeinek. Törvényszék úgy látja, hogy a Bizottságnak nem sikerült alátámasztania, hogy az adó szerkezete miatt szelektív előnyöket nyújt. A progresszív adóztatási forma lényege, hogy biztosítja, hogy egy vállalkozás csak akkor adózzon, ha tevékenységének eredménye elér egy bizonyos (akár magasabb) küszöbértéket. A Törvényszék a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatára hivatkozva rögzítette, hogy pusztán azért, mert egy adó progresszív, nem minősül szelektív előnyt nyújtó intézkedésnek. A tagállamok hatásköre, hogy a közvetlen adóztatás területén akár progresszív adókulcsokat is alkalmazzanak. Emiatt megalapozatlan a bizottsági érvelés. Csak azért, mert progresszív egy adó, még nem biztosít szelektív előnyt a kisebb vállalkozások számára.

Az adóalap-csökkentésről

Az adóalap-csökkentést illetően a Törvényszék úgy véli, hogy az adóalapról történő levonást objektív kritériumok alapján, az érintett vállalkozások választásától függetlenül állapították meg, tehát nem szelektív jellegű. A veszteséges vállalkozások terheinek enyhítése megfelel az újraelosztási logikának. A Törvényszék megállapította, hogy nincs eltérő bánásmód a 2013-ban veszteséges és nyereséges vállalkozások között, hiszen ezek a gazdasági szereplők nincsenek hasonló helyzetben. Mivel nincs összehasonlíthatóság, nincs eltérő bánásmód sem. Mivel a levonási rendszer nem tartalmaz hátrányosan megkülönböztető elemet, nem minősül állami támogatásokra jellemző szelektív előnynek sem.

A megsemmisítés

A Törvényszék szerint a Bizottságnak nem sikerült a jog által megkövetelt módon alátámasztania, hogy a reklámadó pusztán a progresszív jellege miatt állami támogatásnak minősül. Továbbá azt sem, hogy az adóalap-csökkentés szelektív előnyt biztosít. Ilyen körülmények között teljes egészében megsemmisítette a Bizottság határozatát.

Források jegyzéke:

- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=CCBA4900529DE1CA4422EF1AC87A3A7E?text=&docid=215549&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2047498>
- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-06/cp190084hu.pdf>
- Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 107. cikkének (1) bekezdése
- Humblot ítélet (112/84, EU:C:1985:185), az 1987. szeptember 17-i Feldain ítéletre (433/85, EU:C:1987:371), a 2005. október 27-i Distribution Casino France és társai ítélet (C-266/04–C-270/04, C-276/04 és C-321/04–C-325/04, EU:C:2005:657), valamint a 2014. február 5-i Hervis Sport- és Divatkereskedelmi ítéletre (C-385/12, EU:C:2014:47)
- 2011. november 15-i Bizottság és Spanyolország kontra Government of Gibraltar és Egyesült Királyság ítélet (C-106/09 P és C-107/09 P, EU:C:2011:732) és a 2015. május 21-i Pazdziej ítélet (C-349/14, EU:C:2015:338)

FŐTANÁCSNOKI INDÍTVÁNY A MAGYAR KISKERESKEDELMI KÜLÖNADÓRÓL*

2019. július 4-én ismertette indítványát Juliane Kokott főtanácsnok a C-323/18. számú Tesco-Global Áruházak ügyében. Az indítvány a bolti kiskereskedelmi árbevételre kivetett magyarországi különadó uniós joggal való összhangjának vizsgálatára vonatkozott.

Az ügy előzményeként az szolgált, hogy Magyarország a 2008-ban kezdődő pénzügyi-gazdasági válság hatására ágazati különadókat vezetett be annak érdekében, hogy stabilizálja az államháztartás helyzetét. A bevezetett különadókkal kapcsolatban fel is merült az uniós joggal való összeegyeztethetlensége és az Európai Bíróság a Hervis-ügyben a bolti kiskereskedelmi árbevételre kivetett különadó vonatkozásába ki is mondta, hogy a különadó a társaságok székhelyén alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül. Azonban annak az ítéletnek a hatálya nem terjedt ki a Tesco-ra, mivel a Tesco nem kapcsolt vállalkozás formájában működött. A Tesco-nak, így az adóévek során körülbelül 35 milliárd forint különadót kellett megfizetnie. Ezt az összeget később növelte az is, hogy az adóhatóság körülbelül 1,4 milliárd forint különadó megfizetésére kötelezte a Tesco-t, mivel a NAV által végzet ellenőrzés eredményeként adókülönböztetett állapítottak meg nála. A Tesco a határozattal szemben fellebbezett, amit azonban helybenhagytak. Ezt követően nyújtott be keresetét a határozattal szemben arra hivatkozva, hogy az megalapozatlan, mivel az az uniós joggal nem egyeztethető össze.

Nemcsak a Tesconak, hanem a tagállami bíróságnak is kétségei voltak a különadó uniós joggal való összeegyeztethetőségéről, mivel a bíróság szerint az érdemi adóterhet döntő többségében a külföldi tulajdonban álló adóalanyoknak kell viselnie.

A tagállami bíróság kétségei miatt előzetes döntéshozatali eljárás keretében négy kérdést intézett az Európai Unió Bíróságához.

A kérdések a következők voltak: 1. különadó összeegyeztethető-e az uniós alapszabadságokkal, 2. az uniós jognak a gazdasági szereplők közötti hátrányos megkülönböztetést tiltó rendelkezéseivel, 3. az állami támogatásokra vonatkozó uniós szabályokkal, valamint 4. az egyszerre több fajta forgalmi típusú adó kivetését tiltó uniós HÉA iránnyal.

A kérdéseket - a Bíróság általi megválaszolás előtt - először a főtanácsnok értékelte. Az első kérdés vonatkozásában a főtanácsnok megállapította, hogy a progresszív adó következtében a nagyobb árbevételű vállalkozások ugyan eltérő bánásmód alá esnek, mint a kisebb árbevételű vállalkozások, azonban ez nem

* Az összefoglalót készítette: *Soltész Péter Ádám*, joghallgató, DE ÁJK

eredményez nyílt és közvetlen diszkriminációt a külföldi vállalkozások vonatkozásában, mivel a különadó kivetési szabályai nem tesznek különbséget a vállalkozás székhelye vagy származása szerint. Nem áll fenn szerinte a vállalkozások letelepedése szabadságának közvetett korlátozása sem.

Ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy nem volt akadálya annak, hogy a Tesco a megváltozott adózási körülményekhez igazítsa a szervezeti felépítését. Emiatt nem tekinthető ezen adóztatás visszaélésszerűnek. Kiemelte továbbá, hogy az alapvető szabadságok nem a jogi formától független adóztatást, hanem csupán azt követelik meg a tagállamoktól, hogy az adóztatás ne különböztesse meg hátrányosan a határokon átnyúló helyzetet. Másrészt szerinte a különadó nem a külföldi vállalkozások, hanem a nemzetközi szinten határokon átnyúló tevékenységet folytató és ez elért nyereség lehető legkisebb mértékű adóztatásának biztosítására törekvő multinacionális vállalatok ellen irányul. Szerinte az ilyen vállalkozások vonatkozásában az árbevétel alapú progresszív adó alkalmazása nem valósít meg az adóztatáshoz való joggal való visszaélést.

Arra az esetre is megfogalmazta véleményét a főtanácsnok, ha a Bíróság a különadót közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősíti. Ebben az esetben szerinte a pénzügyi teljesítőképesség szerinti adóztatás, mint igazoló ok igazolhatja a letelepedés szabadságának korlátozását. Továbbá úgy vélte, hogy a különadó a célok eléréséhez szükséges intézkedésnek tekinthető, amely alkalmas arra, hogy elérje a kivetéssel meghatározott célokat. Ezekből következően annak kimondását javasolja a Bíróságnak, hogy a különadó összhangba van a letelepedés szabadságának az elvével. Ezt követően a második és a harmadik kérdést értékelte a főtanácsnok. Ezen kérdések, tehát a különadó tiltott állami támogatásának jellegére vonatkoztak. A főtanácsnok először is a kérdéseket elfogadhatatlannak minősítette, mivel szerinte a Bíróság ítélezési gyakorlata értelmében valamely adó alanya nem hivatkozhat -annak érdekében, hogy kivonja magát ezen adó megfizetése alól- arra, hogy az olyan adómentesség, amelyben más vállalkozások részesülnek állami támogatásnak minősül.

Arra az esetre is megfogalmazta a véleményét, ha a Bíróság a kérdést elfogadhatónak nyilvánítja. Szerinte a különadó nem nyújt szelektív előnyt a kisebb árbevételű vállalkozásoknak a nagyobb bevételű vállalkozásokhoz képest, ezért az nem tekinthető tiltott állami támogatásnak. A szelektív jelleget már az is kizárja szerinte, hogy az eltérő árbevételű vállalkozások nincsenek összehasonlítható jogi és ténybeli helyzetben. De még, ha összehasonlítható helyzetben is lennének a vállalkozások, akkor is igazolt a közöttük alkalmazott eltérő bánásmód a különadó bevezetésének indokaként megjelölt célokkal.

Végül pedig a negyedik kérdés vonatkozásában megállapítja a főtanácsnok, hogy a különadó nem forgalmi adó, mivel nem a fogyasztót kívánja adóztatni. Következésképpen a HÉA irányelv 401. cikke nem akadályozza Magyarországot abban, hogy a HÉA mellett ezt az adót is bevezesse.

Összességében tehát annak kimondását javasolja a főtanácsnok az Európai Bíróságnak, hogy a bolti kiskereskedelmi árbevételre kivetett magyarországi különadó összhangban van az uniós joggal. A főtanácsnok véleménye a Bíróságot nem köti.

Források jegyzéke:

- <https://www.jogiforum.hu/hirek/40650> (2019.07.15.)
- http://www.kozszov.org.hu/dokumentumok/UMK_2018/kulonszam/06_Felsobirosagi_jogesetek.pdf (2019.07.15.)
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215801&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2127851> (2019.07.15.)
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215801&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2127851> (2019.07.15.)
- http://www.kozszov.org.hu/dokumentumok/UMK_2018/kulonszam/06_Felsobirosagi_jogesetek.pdf (2019.07.15.)
- <https://www.jogiforum.hu/hirek/40650> (2019.07.15.)
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215801&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2127851> (2019.07.15.)
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215801&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2127851> (2019.07.15.)
- <https://www.jogiforum.hu/hirek/40650> (2019.07.15.)
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215801&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2127851> (2019.07.15.)
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215801&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2127851> (2019.07.15.)
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215801&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2127851> (2019.07.15.)
- <https://www.jogiforum.hu/hirek/40650> (2019.07.15.)

ADATKEZELÉssel KAPCSOLATOS ÜGYBEN DÖNTÖTT AZ EUB*

Újabb Facebookkal kapcsolatos ügyben hozott döntést az Európai Unió Bírósága. A tényállás szerint a német Fashion ID online divatruha-értékesítő vállalkozás saját weboldalán elhelyezte a Facebook "Tetszik" gombját. Azoknak a felhasználóknak az adataik, akik az oldalra látogattak, automatikusan továbbításra kerültek a Facebook Ireland számára. Mindez úgy ment végbe, hogy a látogatók nem tudtak és nem egyeztek bele az adatközlésbe.

Egy német közhasznú fogyasztóvédelmi érdekegyesület azt kifogásolta a düsseldorfi regionális felsőbbíróság előtt, hogy a Fashion ID megsértette a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályozás által megkövetelt tájékoztatási kötelezettségét. Az Európai Unió Bírósága az eljárása során, a német nemzeti bíróság kérésére megállapította, hogy az új adatvédelmi rendelet lehetőséget biztosít ilyen esetekben a fogyasztóvédelmi szervezetek számára a kereset indítására.

A német bíróság által feltett második kérdés arra keresi a választ, hogy a Fashion ID honlap-üzemeltető jelen esetben adatkezelőnek minősül-e, ugyanis nincs befolyása a szolgáltatónak továbbított adatok kezelésére. A Bíróság a kérdés megválaszolásához a 95/46. irányelv 2. cikkének d) pontját vette figyelembe, amely kimondja, hogy adatkezelőnek minősül az a természetes vagy jogi személy, hatóság, intézmény vagy bármely más szerv, amely önállóan vagy másokkal együtt meghatározza a személyes adatok feldolgozásának céljait és módját. Mindezekre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a Fashion ID nem minősíthető adatkezelőnek az adatok továbbítását követően, a Facebook Ireland által végzett adatkezelési műveleteket tekintetében. Nem állapítható meg ugyanis, hogy a Fashion ID határozná meg az adatkezelési műveletek célját és módját.

A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy a Fashion ID közös adatkezelőnek minősül a Facebook Irelanddel, az adatgyűjtés és azok továbbításának folyamata során. Ennek meghatározása során figyelemmel kell lenni a már korábban hivatkozott irányelv rendelkezéseire, miszerint az adatkezelés céljának és módjának meghatározója minősül adatkezelőnek. Azonban ennek a vizsgálatát a Bíróság a nemzeti bíróságok hatáskörébe utalja.

Az Európai Unió Bírósága hangsúlyozta továbbá, hogy a Fashion ID-hoz hasonló honlap-üzemeltetőknek már az adatgyűjtés időpontjában a látogatók rendelkezésére kell bocsájtania bizonyos információkat az adatkezelőről (pl.: a kilétét).

A nemzeti bíróság által feltett kérdésre válaszolva a Bíróság pontosításokat tett az adatvédelmi irányelv rendelkezéseire. Abban az esetben, ha az

* Az összefoglalót készítette: *Salya Fruzsina*, joghallgató, DE ÁJK

adatkezelés jogos érdek érvényesítéséhez szükséges, a honlap-üzemeltető és a közösségimodul-szolgáltató esetében is fenn kell állnia a személyes adatok gyűjtése és továbbítása tekintetében a jogos érdeknek, hogy ezen tevékenységük jogszerűnek minősüljön.

Az érintett hozzájárulása körében megállapításra kerül, hogy a hozzájárulás beszerzése a honlap-üzemeltetőjének-feladata, nem pedig egy, a folyamatban később résztvető közös adatkezelő feladata. Az érintett honlap-üzemeltetőnek adandó hozzájárulás azonban csak azokra a személyesadat-kezelési műveletekre, amelyek céljait és módját ténylegesen a honlap-üzemeltető határozza meg.

Források jegyzéke:

- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-07/cp190099hu.pdf>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=C382380B4D1C9EC0CA37CF56D7BDE62D?text=&docid=216555&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5552772>

KÚRIA VS. EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA: MI LESZ A MAGYAR BÍRÓI FÜGGETLENSÉGGEL?*

2019 nyarán a Pesti Központi Kerületi Bíróság bírója végzésével felfüggesztette az előtte folyamatban lévő ügyet és többek között az alábbi előzetes döntéshozatalra szánt kérdésekkel fordult az Európai Unió Bíróságához:

- „Megfelel-e az EU alapító szerződéseiben is garantált jogállamiság és bírói függetlenség elvének, hogy az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnöke egy bíróság elnöki pozícióját a pályázati eljárás megkerülésével, ideiglenes megbízással tölti be?”
- „Megfelel-e az uniós jogban előírt bírói függetlenség követelményének az, hogy az eddigi több évtizedes gyakorlattól eltérve a magyar bírók 2018. szeptember 1-je óta kevesebbet keresnek, mint az azonos szinten és ugyanolyan régóta szolgálati viszonyban dolgozó ügyészek, és a fizetésük általában sincs összhangban az általuk ellátott feladatok jelentőségével.”

Az EUMSZ 267.cikke szerint az uniós intézmény hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a Szerződések értelmezése kapcsán, így abban az esetben, ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést. (...)

Ezt követően 2019 szeptemberében Polt Péter főügyész a „törvényesség érdekében” a fent nevezett végzés törvénysértő voltának megállapítását kérte a Kúriától. Véleménye szerint jelen esetben a bíró ezeket a kérdéseket nem tehette volna fel, mivel ezekkel nem a közösségi jog értelmezését kéri, annak kapcsán, hogy az irányadó magyar jog nem felel meg a közösségi jog által védett alapelveknek. Továbbá véleménye szerint a PKKB bírója a kérdéseit olyan ügyben tette fel, ahol azok megválaszolása nem releváns. A Kúria a napokban kifejtette egyetértését a főügyész álláspontjával, így mivel a kérdések nem szolgálhatnak valós vagy vélt sérelmek orvoslására, döntése szerint a PKKB bírójának az OBH elnök pozíciójával kapcsolatos kérdésének előzetes döntéshozatali eljárásra bocsátása törvénysértő.

Következmény

A Kúria döntése nem köti az Európai Unió Bíróságát. A magyar bíró az EUMSZ 267.cikk alapján fordult az uniós intézményhez, amely saját maga döntheti el, hogy befogadja-e a feltett kérdéseket (IS C-564/19. sz. ügy), egy tagállami szerv

* Készítette: **Dr. Lovas Dóra**, doktorandusz, DE ÁJK

nem vonhatja el az uniós intézmény hatáskörét. Pozitív döntés esetén kérdés, hogy az Európai Unió Bírósága mennyiben tartja összeegyeztethetőnek a magyar igazságszolgáltatás kapcsán a bírói függetlenség alapelveinek megvalósulását. Az integráció egyik alapelve, hogy a bíróságoknak pártatlanoknak, a kormánytól és a jogalkotótól függetleneknek kell lenniük, amely elvet kifejezetten említi az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke és az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke.

Minden figyelem az uniós intézmény felé fordul, azonban az csupán a jövő titka, hogy Justitia bekötött szemével szimbolizált bírói függetlenség mennyire valósul meg az ügy kapcsán.

Források jegyzéke:

- https://hvg.hu/itthon/20190910_kuria_vasvari_csaba_biro_hando_tunde
- https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems-14-hu.do
- IS C-564/19.sz.ügy

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

A Közjavak folyamatosan várja a minimum 10.000, maximum 25.000 karakter terjedelmű, a folyóirat profiljába illeszkedő tanulmányokat. A kéziratok megküldése előtt javasoljuk a formai követelményekre vonatkozó szabályok áttanulmányozását. A megjelentetni kívánt tanulmányokat a szerkesztőbizottság részére az alábbi e-mail címre kérjük megküldeni: bartha.ildiko@law.unideb.hu

A szerkesztőbizottság által befogadott tanulmányok hagyományos módon, a negyedévente megjelenő elektronikus folyóiratban, valamint az interaktív kozjavak.hu blogoldalon is megjelennek. Erre tekintettel a tanulmányok elkészítését és benyújtását kétféle formában kérjük megtenni.

Formai követelmények

A tanulmányokat word dokumentumban, Times New Roman betűtípusban, 12-es betűmérettel, normál sortávolsággal, sorkizártan kérjük elkészíteni.

Hivatkozási rendszerre vonatkozó követelmények

A szerkesztőbizottság kéri a szerzőket, hogy amennyiben lehetőség van rá, a tanulmányokat egyfelől a hagyományos szövegközi lábjegyzettel ellátott formátumban, valamint az elektronikus megjelentetést elősegítő sorközi hivatkozásokat tartalmazó változatban is szíveskedjenek elkészíteni.

1. Blog változat:

Amennyiben a forrás nyilvános weboldalon is teljes terjedelemben elérhető (pl. egy hatályos törvényszöveg, tanulmány, jelentés stb.), akkor a wordbe ágyazott hiperhivatkozással (a hiperlinket a szövegben a forrásra egyértelműen utaló szóhoz vagy szókapcsolathoz rendeljük hozzá).

Példa:

"Az információs szabadság lényege, hogy a társadalom tagjainak joga van a közérdekű adatokat ([Infotv. 3. § 5.](#)) megismerni, betekinteni az ezekkel kapcsolatos dokumentációba."

Amennyiben tudományos irodalmi forrást hivatkozunk meg ezzel a módszerrel, a hiperlink alatt csak olyan elérhetőséget adjunk meg, amely a közlemény bibliográfiai adatait is teljeskörűen tartalmazza és a szerzői jogi követelményeknek megfelelően lett közzétéve. Amennyiben ez nem lehetséges, a 2. pontban ismertetett hivatkozási formát alkalmazzuk.

Ha nem érhető el (vagy nem teljes terjedelemben) a forrás nyilvános weboldalon, a forrást a megfelelő szövegrész után szögletes zárójelben jelöljük a folyóirat változathoz lentebb megadott hivatkozási rendszer szerint.

2. Folyóirat változat:

Könyveknél:

Sivák József–Vigvári András (2012): *Rendhagyó bevezetés közpénzügyek tanulmányozásába*. Budapest: Complex, 35-40.

Tanulmánykötetben, gyűjteményes kötetben megjelent szövegek esetében:

Mickiewicz, Ellen (2000): Institutional Incapacity, the Attentive Public, and Media Pluralism in Russia. In: Richard Gunther, Richard Mughan, Anthony (eds.): *Democracy and the Media*. Cambridge: Cambridge University Press., pp. 85–121.

Folyóiratban megjelent tanulmány esetében:

Selck, J. Torsten (2004): On the Dimensionality of European Union Legislative. In: *Journal of Theoretical Politics*. Vol. 16., No. 2. April, pp. 203–222.

Hetilapokban/napilapokban megjelent, szerző nélküli írások hivatkozása:

Közös rendszer – felkészült irányítás (2011). In: *Szabadhajdú Városi Hetilap*, 2011. 21. évf. 42. sz. (12. 20.) 4–5. old.

Mindegyik fenti esetben az alábbiak szerint kérjük a pontos oldalszám megjelölését, amennyiben szükségessé válik: magyar szakirodalomnál „34–54. old.” és angol szakirodalomnál „pp. 34–54.”

Kérjük, hogy a szerzők a tervezett tanulmány részét képező képeket, ábrákat vagy táblázatokat is külön dokumentumban is küldjék el (ábrák és táblázatok esetében olyan formátumban, amelyben lehetséges ezek szerkesztése - diagramoknál excelben).

© 2019 MTA-DE Közszolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható.

Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.